

Bernard So - Pigmalion

Bernard Šo

Pigmalion

Preveo: Borivoje Nedić

LICA:

HENRI HIGINS, profesor fonetike.

GĐA HIGINS, njegova majka.

PUKOVNIK PIKERING, njegov prijatelj.

ELIZA DULITL, prodavačica cveća.

ALFRED DULITL, njen otac.

GĐA PIERS, Higinsova kućepaziteljka.

GĐA AJNSFORD HIL.

KLARA, njena kći.

FREDI, njen sin.

SOBARICA.

PROLAZNIK.

SARKASTIČAR.

Događa se u Londonu.

I ČIN

Kovent Garden, 11,15 u noći. Teški mlazevi letnje kiše. Zviždaljke kočija besomučno zvižde na sve strane. Pešaci trčeći traže sklonište na trznici i pod portikom crkve svetog Pavla, gde već ima nekoliko osoba, među kojima i neka dama sa kćeri, obe u večernjim haljinama. Svi oni sumorno zure u kišu, osim jednog čoveka koji je okrenut leđima ostalima i izgleda posve zauzet beležnicom u koju marljivo upisuje. Časovnik na tornju izbija prvu četvrt. KĆI (u prostoru između središnjih stubova, bliže onome sa leve strane) Prozebla sam do kostiju. Šta Fredi radi toliko? Već je dvadeset minuta kako je otišao.

MAJKA (desno od kćeri) Nema toliko. Ali dosad je već mogao da nađe kola.

PROLAZNIK KOJI ČEKA (desno od gospode) Neće naći kola, gospođo, do jedanaest i po; tek kad se vrate, pošto odvezu pozorišnu publiku.

MAJKA: Ali moramo doći do kola. Ne možemo stajati ovde do jedanaest i po. To je užasno.

PROLAZNIK: E, pa ja vam za to nisam kriv, gospođo.

KĆI: Da je Fredi i malo otresit, našao bi nam kola pred pozorištem.

MAJKA: Pa šta je mogao, siromah dečko?

KĆI: Drugi su uhvatili kola. Zašto nije i on? Fredi dojuri kroz kisu sa strane Southampton ulice i stane između njih, zatvarajući kisobran sa kojega se cedi voda. On je mladić od dvadeset godina, u večernjem odelu, mokrih nogu.

KĆI: Pa zar nisi našao?

FREDI: Ne mogu se naći ni za kakve novce.

Bernard So - Pigmalion

MAJKA: Oh, Fredi, valjda postoje negde bar jedna kola. Ti se nisi potrudio.

KĆI: Pa to je grozno. Zar hoćeš da idemo same da ih tražimo?

FREDI: Velim ti, sva su zauzeta. Kiša je pala tako iznenada: niko se nije nadao; i svako je morao da uzme kola. Išao sam do Čering Krosa u jednom pravcu, i do Laugeit Serkusa u drugome; i sva su kola zauzeta.

MAJKA: Jesi li pokušao na Trafalgar skveru?

FREDI: Na Trafalgar skveru nije bilo nijednih.

KĆI: A jesi li išao tamo?

FREDI: Išao sam sve do stanice Čering Kros. Možda misliš da je trebalo da pešačim do Hamersmita?

KĆI: Ti se uopšte nisi potrudio.

MAJKA: Zaista, Fredi, ti si nemogućan. Idi ponovo; i ne vraćaj se dok ne nađeš kola.

FREDI: Samo ću se uzalud kvasiti.

KĆI: A mi? Zar mi treba da prestojimo celu noć na ovoj promaji, ovako lako odevene? Ti sebično prase...

FREDI: Oh, vrlo dobro: idem. (Otvora kišobran i jurne u pravcu Stranda, ali se sudari sa cvećarkom koja hita u zaklon, i obori joj kotaricu iz ruke.

Zaslepljujući blesak munje, a u istome trenu prolomi se grmljavina kao pratnja ovome događaju.)

CVEĆARKA: Polako, polako, Fredi, pazi, srce moje, kuda ideš!

FREDI: Oprostite! (Odjuri.)

CVEĆARKA (skuplja rastureno cveće i stavlja ga u kotaricu) I to mi je lepo ponašanje. Dve kitice ljubičica u blatu. (Seda u podnožje stuba, desno od gospođe, i svrstava cveće. Ona nije nimalo privlačno čeljade. Možda ima osamnaest, možda dvadeset godina, teško više. Na glavi ima mali mornarski šešir od crne slame, koji je dugo bio izložen prašini i čadi Londona, i retko je, ako ikada, bio očetkan. Kosa joj vapi za pranjem: njena mišja boja teško da može da bude prirodna. Na sebi ima crni kaput od jevtinog štofa, koji joj doseže bezmalo do kolena, i utegnut je u pasu; ima smeđu suknju i grubu pregaču. Duboke cipele su stare i iznošene. Ona je bez sumnje čista koliko joj to sredstva dopuštaju; ali, upoređena sa damama, vrlo je prljava. Crte njenog lica nisu ništa gore od njihovih; ali njihovo stanje ostavlja nešto da se zazeli; i potreban joj je zubni lekar.)

MAJKA: A otkuda, molim vas, vi znate da se moj sin zove Fredi?

CVEĆARKA: O... o! Gospodin je vaš sin, je li te? E, bome, da ste vi kao majka izvršili svoju dužnos' kako valja, on bi znao da nije lepo prosuti cveće jednoj sirotoj devojci, pa onda pobeći i ne platiti. 'Oćete li vi da platite?

KĆI: Da nisi to učinila, majko! Koješta!

MAJKA: Molim te, Klara, dopusti. Imaš li sitnine?

KĆI: Nemam. Nemam ništa usitno sem pola šilinga.

CVEĆARKA (sa nadom) Mogu da vam vratim kusur, milostiva gospođo.

MAJKA (Klari) Daj mi. (Klara se nerado rastaje sa svojim novcem. Cvećarki.) Evo vam za vaše cveće.

CVEĆARKA: Blгодарim, milostiva gospodo. KĆI: Traži da ti vrati kusur. Ove kitice staju samo po peni komad.

Bernard So - Pigmalion

MAJKA: Umukni, Klara. (Cvećarki.) Možete da zadržite ostatak.

CVEĆARKA: Oh, hvala vam, milostiva.

MAJKA: A sada mi recite otkuda vi znate ime onog mladog gospodina.

CVEĆARKA: Ja ne znam njegovo ime.

MAJKA: Ali ja sam čula kad ste ga oslovili po imenu. Ne pokušavajte da mene obmanjujete.

CVEĆARKA (negodujući) Ko pokušava da vas obmanjuje? Ja sam njemu kazala Fredi ili Čarli, baš ko što bi i vi rekli nekome koga ne poznajete pa hoćete da budete ljubazni u razgovoru. (Seda pored svoje kotarice.)

KĆI: Šest pensa bačeno u vetar! Zbilja, mama, to si mogla da uštediš Frediju. (Sa gnušanjem se povlači iza stuba.) Jedan stariji gospodin prijatnog vojničkog izgleda dojuri u zaklon i zatvara kišobran sa kojega se cedi voda. On je u istoj nevolji kao i Fredi, veoma mokrih nogu. U večernjem je odelu, sa lakim vrskaputom. Staje levo, na mesio koje je ostalo prazno posle udaljavanja kćeri.

GOSPODIN: Uh!

MAJKA (gospodinu) Oh, gospodine, ima li kakve nade da će ovo prestati?

GOSPODIN: Na žalost, nema. Otprilike pre dva minuta počelo je gore nego ikad. (Ide ka stubu pored cvećarke; podiže nogu na podnožje i saginje se da bi zavrnuo nogavice.)

MAJKA: Oh, bože! (Udaljuje se zalosno i pridružuje se svojoj kćeri.)

CVEĆARKA (iskorišćuje blizinu gospodina vojničkog izgleda da bi uspostavila sa njim prijateljske odnose) Ako pljušti, znači da je skoro gotovo. Zato, veselo, kapetane, pa kupite jedan cvetak od siromašne dcvojke.

GOSPODIN: Žao mi je. Nemam sitnine.

CVEĆARKA: Mogu da vam promenim, kapetane.

GOSPODIN: Zlatnik? Nemam ništa sitnije.

CVEĆARKA: Vraga! Oh, kupite jedan cvet, kapetane. Mogu da vam promem pola krune. Uzmite ovo, za dva pensa.

GOSPODIN: Hajde, budite dobra devojka, i ne dosađujte. (Opipava džepove) Ja zaista nemam ništa sitno. Stoj! evo peni i po, ako vam to šta vredi... (Povlači se ka drugom stubu.)

CVEĆARKA (razočarana, ali misleći da je peni i po bolje nego ništa) Fala, gospodine.

PROLAZNIK (devojci) Čuvaj se; daj mu jedan cvet za njegove pare. Eno tamo pozadi stoji neki bratac i zapisuje svaku božju reč koju kažeš.

Svi se okrenu Čoveku koji pravi zabeleške.

CVEĆARKA (skoči prestrašena) Ja nisam učinila ništa rđavo što sam oslovila gospodina. Ja imam pravo da prodajem cveće ako ne prelazim ivičnjak.

(Histerično) Ja sam poštena devojka: bogami, ja njemu nisam rekla ništa, samo sam rekla 'oće l' da kupi od mene cveće. (Opšti metež, ljudi uglavnom saosećaju sa cvećarkom, ali osuđuju njenu preteranu osetljivost. Povici: Šta si nadala dreku! Ko vaš dira? Niko vam ništa neće učiniti. Ne vredi dizati galamu. Polako, polako! itd. Čuje se od starijih, stalozenih posmatrača koji je utešljivo tapšu. Manje strpljivi kazu joj da se »ne dere« ili je grubo pitaju šta joj je.

Jedna dalja grupa, ne znajući šta je posredi, prilazi i povećava gomilu i metež

Bernard So - Pigmalion

pita njima i odgovorima: Kakva je to galama? Šta je učinila? Gde je on? Detektiv je hapsi. Šta! Onoga? Da: onoga tamo: ukrao je novac gospodinu itd.)

CVEČARKA (izvan sebe, i pritisnuta gomilom, probija se ka gospodinu, vičući pomomno) Oh, gospodine, ne dajte da me uapsi. Vi ne znate šta to znači za mene. Proglasiće me za nevaljalicu i napraviće me uličarkom zato što oslovljavam gospodu.

ČOVEK SA BELEŽNICOM: De, de, de, de! Ko vas dira, budalasta devojko? Za koga vi mene držite?

PROLAZNIK: U redu je; on je džentlmen: vidi mu cipele. (Objašnjavajući čoveku sa beležnicom.) Ona je mislila, gospodine, da ste vi neko pojratsko njuškalo.

ČOVEK SA BELEŽNICOM (sa živim interesovanjem) Šta je to pojratsko njuškalo?

PROLAZNIK (nevešt u definicijama) Pa, to vam je... to vam je pojratsko njuškalo... kako bi se reklo. Šta drugo da kaže čovek? Neka vrsta špiclova.

CVEČARKA (još uvek histerično) Na jevanđelju se kunem, ja nisam rekla ni reči...

ČOVEK SA BELEŽNICOM (bespogovorno, ali sa humorom) Oh, umuknite, umuknite. Zar ja ličim na policajca?

CVEČARKA (daleko od toga da je uspokojena) A zašto ste onda zapisivali moje reči? Otkuda ja znam da ste tačno zapisali? Pokažite samo šta ste napisali. (Čovek sa beležnicom otvara svoju knjigu i drži je čvrsto pod njenim nosom, premda bi pritisak gomile koja pokušava da pročita preko njegovog ramena oborio slabijeg čoveka.) Šta je to? To nisu prava slova. Ja to ne umem da čitam.

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Ja umem. (Čita, reprodukujući tačno njen izgovor.) »Veselo kapetane, i kupite jedan cvetak od siromašne devojke.«

CVEČARKA (u velikom jadu) To je zato što sam mu kazala »kapetane«. Ja nisam mislila ništa rđavo. (Gospodinu) Oh, gospodine, ne dajte da me tuži za jednu takvu reč. Vi...

GOSPODIN: Da vas tuži! Ja nikoga ne tužim. (Čoveku sa beležnicom.) Zaista, gospodine, ako ste detektiv, nije potrebno da me uzimate u zaštitu od mladih žena dok ja to od vas ne zatražim. Svakome je jasno da devojka nije mislila ništa rđavo.

PRISUTNI UOPŠTE (negoduju protiv policijskog uhođenja) Naravno da je jasno. Šta se to vas tiče? Gledajte vi svoja posla. Traži čovek unapređenje, eto to je. Beleži šta svet govori. Devojkama mu nije rekla ni reči. Pa šta ako i jeste. Lepo, bogami, ako jedna devojka ne može da se skloni od kiše a da je neko ne vređa i tako dalje, i tako dalje, i tako dalje. (Prijateljski naklonjeni demonstranti vode je natrag do podnožja stuba, gde ponovo seda, i bori se sa svojom emocijom.)

PROLAZNIK: Nije nikakav detektiv. To je neka trčilaža: eto šta je. Velim vam: pogledajte mu obuću.

ČOVEK SA BELEŽNICOM (okrene mu se ljubazno) A ko su svi vaši dole u Selsiju?

PROLAZNIK (podozrivo) A ko je vama kazo da sam ja iz Selsija?

Bernard So - Pigmalion

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Ni brige vas za to. Vi ste otuda. (Devojci) A otkuda vi da dođete ovako daleko u istočni deo grada? Vi ste se rodili u Lison Grovu.

CVEČARKA (preneražena) Oh, kakvo je zlo u tome što sam ostavila Lison Grov? Ni svinje ne treba da žive u njemu; a morala sam da plaćam kiriju četiri i po šilinga nedeljno. (U suzama) Oh, bu... hu... u...

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Ta živite gde hoćete; ali prestanite s tom drekom.

GOSPODIN (devojci) De, de! Ne sme vas on ni dirnuti; vi imate pravo da živite gde hoćete.

SARKASTIČAR: U Park Lenu, na primer. Volo bi ja malo da prodiskutujem sa vama stambeno pitanje, jakako.

CVEČARKA (padajući u setu nad svojom kotaricom, govori potišteno sama sa sobom) Ja sam poštena devojka, treba da znadu.

SARKASTIČAR (ne obraćajući pažnju na nju) A da li vi znate odakle sam ja?

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Iz Hokstona.

Žagor. Raste interesovanje za podvig čoveka sa beležnicom.

SARKASTIČAR (zapanjen) Gle, ko je reko da nisam? Pazi, molim te! Vi, dakle, sve znate?

CVEČARKA (još uvek podgrejava osećanje uvređenosti) Nema on nikakva prava da se meša u moje stvari, dabome.

PROLAZNIK (njoj) Naravno da nema. Ne dajte da vas dira. (Čoveku sa beležnicom) Je l' te vi: kakvo pravo imate vi da se pačate u poslove sveta koji se vas ništa ne tiče? Gde vam je ovlašćenje za to?

NEKOLIKO PRISUTNIH (ohrabreni ovim pozivanjem na zakon) Da: gde vam je ovlašćenje?

CVEČARKA: Pustite ga neka priča šta 'oće. Ne želim da imam sa njim nikakve zavrzlane.

PROLAZNIK: Vi držite da smo mi smeće koje možete da gazite, je l' te? Uhvatio vas je da se ponašate slobodno prema jednom džentlmenu.

SARKASTIČAR: Da: recite njemu odakle je on, ako hoćete da budete vrač pogađač.

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Mesto rođenja Celnam, gimnazija Harou, univerzitet u Kembridžu i služba u Indiji.

GOSPODIN: Sasvim tačno. (Veliki smeh. Reakcija u korist čoveka sa beležnicom. Uzvici: On zna sve. Tačno mu je kazo. Čuješ kako je pogodilo odakle je čovek itd.) Smem li da vas upitam, gospodine, da li vi živite od tih produkcija u mjuzikholu?

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Pomišljao sam na to. Možda ću jednoga dana.

Kiša je prestala; gomila počinje da se rastura.

CVEČARKA (nemila joj je reakcija) Kad on uznemiruje jednu sirotu devojku, on nije nikakav gospodin, to vam ja kažem.

KĆI (izgubila je strpljenje, i grubo se probija napred, odgurnuvši gospodina, koji se učtivo uklanja na drugu stranu stuba) Šta radi Fredi, za ime boga!

Dobiću zapaljenje pluća ako još budem stajala na ovoj promaji.

ČOVEK SA BELEŽNICOM (za sebe, beleleći njen izgovor reči »zapaljenje«) Erls Kort.

KĆI (sa žestinom) Molim vas, zadržite za sebe vaše drske opaske.

Bernard So - Pigmalion

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Zar sam izgovorio glasno! Nisam imao nameru. Oprostite, molim vas. Vaša je majka iz Epsoma, van svake sumnje.

MAJKA (prilazi i staje između kćeri i čoveka sa beležnicom) Baš je to čudnovato. Ja sam odrasla u Lardž Ledi parku, blizu Epsoma.

ČOVEK SA BELEŽNICOM (urnebesno zabavljen) Ha, ha! Kakvo je to đavolsko ime! Oprostite, molim. (Kćeri) Vama su potrebna kola, je l' te?

KĆI: Ne usuđujte se da mene oslovljavate.

MAJKA: Oh, zaboga, Klara! (Njena kći se povlači dostojanstveno uz srdito sleganje ramena.) Bile bismo vam vrlo zahvalne, gospodine, ako biste nam našli kola. (Čovek sa beležnicom vadi zviždaljku.) Oh, hvala vam. (Pridružuje se kćeri. Čovek sa beležnicom oštro zazviždi.)

SARKASTIČAR: Eto! Znao sam ja da je on preobučen žaca.

PROLAZNIK: To nije policijska zviždaljka. To je sportska zviždaljka.

CVEČARKA (još uvek pod utiskom svojih povređenih osećanja) On nema prava da dira u moje poštenje. Za mene je ono isto što i za svaku damu.

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Ne znam da li ste opazili, kiša je prestala pre dva nrinuta.

PROLAZNIK: Jeste, bogami. Pa zašto to ranije niste rekli, nego gubimo vreme ovde slušajući vaše ludorije! (Odlazi u pravcu Stranda.)

SARKASTIČAR: Mogu i ja vama da kažem odakle ste vi. Vi ste iz 'Anvela. Hajte tamo.

ČOVEK SA BELEŽNICOM (uslužno) Hanvela.

SARKASTIČAR (tobož vrlo otmenim izgovorom) Zahvaljujem vam, učitelju. Moj naklon. Klanjam se! (Dodirne šešir rukom, tobož sa velikim poštovanjem, i udalji se.)

CVEČARKA: Prepada čovek svet, tek tako. A kako bi bilo da to njemu neko priredi?

MAJKA: Već se sasvim izvedrilo, Klara. Možemo pešice do autobusa. Hajdemo. (Skuplja skute i pohita u pravcu Stranda.)

KĆI: Ali kola... (Njena je majka ne čuje.) Oh, što je to glupavo! (Pođe za majkom srdito.)

Svi su otišli osim čoveka sa beležnicom, gospodina i cvečarke koja sedi i uređuje svoju kotaricu, još uvek gundajući sažaljivo nad sobom.

CVEČARKA: Teško jadnim devojkama ko što sam ja! Samo treba još neko da nam staje na muku... inače nam je sve potaman.

GOSPODIN (vraća se na svoje pređašnje mesto, levo od čoveka sa beležnicom) Kako vi to radite, ako smem da upitam?

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Prosta fonetika. Nauka o govoru. To je moj zanat i moja razonoda. Srećan je čovek koji može da živi od svoje razonode! Vi možete da poznate Irca ili čoveka iz Jorkšira po njegovom izgovoru. Ja mogu da odredim poreklo svakoga čoveka u krugu od šest miiija. U Londonu, u krugu od dve milje. Katkada su u pitanju samo ulica ili dve.

CVEČARKA: Podla kukavica, trebalo bi da se stidi samoga sebe!

GOSPODIN: Ali donosi li vam to šta?

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Oh, dabogme. Sasvim lep dohodak. Ovo je doba skorojevića. Ljudi počinju u Kent Taunu sa godišnjim prihodom od osamdeset

Bernard So - Pigmalion

funti, a završavaju u Park Lenu sa sto hiljada. Oni žele da se otarase Kent Tauna; ali odaju se čim zinu. Ele, ja mogu da ih naučim...

CVEČARKA: Neka on gleda svoja posla, a siromašne devojke neka pusti na...

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Devojko, prestani odmah sa tim groznim maukanjem, ili, pak, potraži sklonište kod kakve druge bogomolje.

CVEČARKA (sa nemoćnim prkosom) Ja imam pravo da budem ovde, ako mi se to sviđa, baš kao i vi.

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Devojka koja izgovara takve kukavne i grozne glasove nema prava da bude nigde... nema pravo da živi. Upamtite da ste vi ljudsko biće koje ima dušu i božanski dar razgovetnog govora; da je vaš maternji jezik, jezik Šekspira i Miliona i Biblije; i zato nemojte da sedite tu i kreštite kao kukumavka.

CVEČARKA (sasvim ophrvana, gleda gore u njega sa pomesanim divljenjem i štrepnjom, ne usuđujući se da podigne glavu) Ahahahauuuuu!

ČOVEK SA BELEŽNICOM (hitro se prihvati beležnice) Gospode! Kakav glas! (Piše; onda isturi knjigu i čita, tačno reprodukujući njene samoglasnike.)

Ahahahau, au, auuu!

CVEČARKA (golica je ova izvedba i smeje se uprkos sebi samoj) Đavole, bog te ubio!

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Vidite ovo stvorenje sa njenim uličnim jezikom. Engleski narod će je ostaviti na smetlištu dok ne skonča svoje dane. Elem, gospodine, ja bih, u roku od tri meseca, mogao da prikažem tu devojku kao vojvotkinju, na gardnpartiju nekog ambasadora. Mogao bih čak da je imenujem dvorkinjom kakve otmene gospe, ili da joj pribavim mesto pomoćnice u kakvoj radnji gde se traži bolji engleski. Tu vrstu poslova ja svršavam za trgovačke milionere. Zahvaljujući zaradi koju tako stičem, bavim se istinskim naučnim radom na polju fonetike, a pomalo pišem i pesme u miltonovskoj žici.

GOSPODIN: I ja se lično bavim proučavanjem indijskih dijalekata; i...

ČOVEK SA BELEŽNICOM (sa žarom) Zbilja? Poznajete li vi pukovnika Pikeringa, pisca dela "Govorni sanskrit"?

GOSPODIN: Ja sam pukovnik Pikering. A ko ste vi?

ČOVEK SA BELEŽNICOM: Henri Higin, pisac Higinsove "Sveopšte azbuke".

PIKERING (oduševljeno) Pa ja sam doputovao iz Indije da bih se upoznao sa vama.

HIGINS: A ja sam hteo da putujem u Indiju da se upoznam sa vama.

PIKERING: Gde stanujete?

HIGINS: Vimpol Strit 27a. Dođite sutra da me posetite.

PIKERING: Ja sam u hotelu »Karlton«. Pođite sada sa mnom da proćaskamo malo uz večeru.

HIGINS: Odlično.

CVEČARKA (Pikeringu dok prolazi pored nje) Kupite neki cvet, dobri gospodine. Nemam da platim za prenoćište.

PIKERING: Ja zaista nemam ništa sitno. Žao mi je. (Odlazi)

HIGINS (zaprepašćen njenom lažljivošću) Lažljivice. Kazali ste da možete da promenite pola krune.

CVEČARKA (ustaje u očajanju) Vas bi trebalo stucati u avanu, dabome da bi

Bernard So - Pigmalion

trebalo. (Baca kotaricu pred njegove noge.) Uzmite celu tu prokletu korpu za pola šilinga.

Časovnik na tornju otkucava drugu četvrt.

HIGINS (čuje u tome glas božji i kori sebe zbog svog farisejskog nedostatka milosrđa prema sirotaj devojci) Opomena. (Svečano skida šešir; onda baca pregršt novca u kotaricu i odlazi za Pikeringom.)

CVEČARKA (nađe pola krune) Ahauu! (Nađe dva florina.) Aaahuu! (Nađe nekoliko novčića) Aaaahau, uuh (Nađe pola zlatnika.) Aaaaaauuuu!!!

FREDI (iskoči iz taksija) Najzad sam našao. Hej! (Devojci) A gde su one dve dame što su bile ovde?

CVEČARKA: Otišle su do autobusa kad je prestala kiša.

FREDI: A mene ostavile da ja plaćam kola! Do đavola!

CVEČARKA (dostojanstveno) Ništa zato, mladiću. Ja ću se povesti kući taksijem. (Dostojanstveno se upućuje ka taksiju. Šofer isturi ruku iza sebe i drži vrata čvrsto zatvorena. Potpuno razume njegovo nepoverenje, i pokazuje mu pregrst novca.) Osam pensa su trice za mene, Čarli. (On se ceri i otvara vrata.) Endžel Kort, Druri Lejn, odmah iza ćoška od Mika Džonovog dućana. Deder da vidimo koju brzinu može da pusti ta krtija. (Ulazi i zatvara za sobom vrata sa treskom, dok taksi kreće.)

FREDI: E, neka me đavo nosi!

Zavesa

II ČIN

Sledećeg dana u jedanaest pre podne. Higinsova laboratorija u ulici Vimpol. Odaja je na prvom spratu, sa izgledom na ulicu, a bila je namenjena da bude salon. Dvokrilna vrata u sredini dubinskog zida; kad lica prođu kroz njih, ugledaju sa svoje desne strane dve visoke kartoteke koje stoje uza zidove, okrenute jedna drugoj pod pravim uglovima. U tome uglu je i ravan pisaći sto na kome su fonograf, laringoskop, red majušnih orgulja sa mehovima, aparat za zvučni plamen, sa lampama povezanim sa gasnim rezervoarom u zidu pomoću gumenog creva, nekoliko zvučnih viljušaka raznih veličina, polovina ljudske glave u prirodnoj veličini koja prikazuje presek glasnih organa, i kutija koja sadrži zalihu voštanih valjaka za fonograf. Dalje niz odaju, na istoj strani, nalazi se kamin, sa udobnim kožnim naslonjačama sa one strane ognjišta koja je bliža vratima, i kanta za ugalj. Na kaminu je sat. Između kamina i stola sa fonografom nalazi se pult za novine. Sa druge strane središnjih vrata, levo od posetioca, kabinet sa plitkim fiokama. Na njemu je telefon sa imenikom. U kutu dalje, zauzimajući veći deo bočnog zida, nalazi se veliki klavir sa dirkama, na kraju najudaljenijem od vrata, i klupom koja se pruža duž čitave dužine dirki. Na klaviru je zdela sa poslasticama, puna voća i slatkiša, najviše čokolade. Sredina odaje je slobodna. Osim naslonjače, klupe za klavir i dveju stolica pored stola sa fonografom, ima još jedna stolica »bez mesta«. Ona je blizu ognjišta. Na zidu gravire, većinom Piranezisove i mezzo tinto portreti. Slika u boji nema. Pikering sedi za stolom i ostavlja neke kartone i zvučnu viljušku

Bernard So - Pigmalion

koje je upotrebljavao. Higinis stoji blizu njega, i zatvara dve-tri fioke kartoteke koje su zjapile otvorene. U prepodnevnoj svetlosti on ostavlja utisak snažnog i živahnog čoveka četrdesetih godina, ili tako; obučen je u crni kaput profesionalnog izgleda, sa belim mekim okovratnikom i crnom svilenom kravatom. On je energičan, naučnički tip čoveka, iskreno i silovito zainteresovan svim onim što može da proučava kao naučni predmet, nehajan prema sebi i drugima, računajući tu i njihova osećanja. On je, u stvari samo da nije njegovih godina i rasta pre kao neka vrlo plahovita beba koja »zapaža stvari« revno i glasno, i zahteva bezmalo isto toliko nadzora da bi se sačuvao od nenamernog zla. Njegov način ophođenja menja se od ljupkog nasilništva, kada je dobro raspoložen, do bučne razuzdanosti, kad nešto ne ide kako treba; ali on je tako otvoren i toliko lišen zlobe da ostaje mio i u svojim najnerazložnijim trenucima.

HIGINS (zatvarajući poslednju fioku) Dakle, mislim da je to cela izložba.

PIKERING: Ovo je zaista čudesno. Još ni polovinu nisam svario, verujte.

HIGINS: Da li biste želeli da ponovo pregledate pojedine?

PIKERING (ustane i prilazi kaminu gde stane leđima okrenut vatri) Ne, zahvaljujem; sada ne. Za danas mi je sasvim dosta.

HIGINS (ide za njim, i staje levo od njega) Umorili ste se od slušanja zvukova?

PIKERING: Da. To je strahovit napor. Bio sam prilično uobražen zato što umem da izgovorim dvadeset četiri različita samoglasna zvuka; ali vaših sto trideset porazili su me. Između većine njih ne mogu da razaberem ni najmanju razliku.

HIGINS (ceri se i prilazi klaviru da bi pojeo neki slatkiš) Oh, to dolazi sa praksom. Iz početka ne čujete nikakvu razliku; ali ako slušate pomno, brzo uviđate da se svi ti glasovi razlikuju kao A od B. (Gđa Piers proviri u odaju; ona je Higinsova kućepaziteljka.) Šta želite?

Gđa PIERS (koleba se, očevidno zbunjena) Neka mlada devojkica želi da govori s vama, gospodine.

HIGINS: Mlada devojkica! Šta hoće?

Gđa PIERS: Pa, gospodine, ona kaže da ćete se obradovati kad budete saznali radi čega je došla. Neka sasvim prosta devojkica, gospodine. Zaista, vrlo prosta. Ja bih je već udaljila, ali sam mislila da možda želite da joj snimate glas. Nadam se da nisam pogrešila; ali vama zaista dolazi katkada tako čudan svet... vi ćete mi to oprostiti, gospodine...

HIGINS: Oh, dobro, dobro, gospođo Piers. Ima li ona zanimljiv naglasak?

Gđa PIERS: Oh, nešto užasno, gospodine, bogami. Ne znam kako to može da vas zanima.

HIGINS (Pikeringu) Da je primimo. Dovedite je gore, gospođo Piers. (Jurne ka radnom stolu i vadi jedan valjak da bi ga upotrebio na fonografu.)

Gđa PIERS (tek upola pomirena) Vrlo dobro, gospodine. Kako vi kažete. (Odlazi)

HIGINS: Ovo je baš u dobar čas. Pokazaću vam kako uzimam snimke.

Pustićemo je da se raspriča; a ja ću najpre snimiti njene reči po sistemu Belovog vidljivog govora; onda po sistemu Romik; onda možete da stavite ploču na fonograf i da je okrećete koliko god hoćete sa ispisanim prepisom

Bernard So - Pigmalion

pred sobom.

Gđa PIERS (vraća se) Ovo je ta devojka, gospodine.

Prodavačica cveća ulazi svečano. Na glavi ima šešir sa tri nojeva pera: narandžasto, plavo kao nebo i crveno. Ima bezmalo čistu pregaču, a izlizani kaput malo je uređen. Patetika ove jadne spodobе, sa svojom bezazlenom taštinom i sledstvenim uobraženim držanjem, ganula je Pikinga koji je već ustao u prisustvu gđe Piers. No što se Higinosa tiče, jedina razlika koju on pravi između muškaraca i žena kada nije nasilnik i ne skida nebеса zbog neke malenkosti, jeste to što se ludira pred ženama kao što se dete ludira pred svojom dadiljom kad želi da nešto izmami od nje.

HIGINS (grubo, prepoznavajući je sa neskrivenim razočaranjem, i odmah, kao beba, duri se nepodnošljivo) Gle, pa to je ona koju sam prošle noći pribeležio. Kakva vajda od nje: imam na pločama sve što mi treba o žargonu Lison Grova; neću više da utrošim na to nijednu ploču.

CVEĆARKA: Šta se tu kočoperite. Još niste ni čuli zašto sam došla. (Gđa Piers, koja čeka kod vrata za dalja uputstva.) Jeste li mu rekli da sam došla u autu?

Gđa PIERS: Glupost, devojko! Zar vi mislite da gospodin Higinos mari u čemu ste se vi dovezli?

CVEĆARKA. Oh, mi smo gordi! Nije on s raskida da daje časove, ni brige vas za to: sam je to kazo. Daklem, ja nisam došla amo da mi se neko ulagiva; a ako moj novac nije dovoljno dobar, mogu ja da idem i na drugo mesto.

HIGINS: Dovoljno dobar za šta?

CVEĆARKA: Dovoljno dobar za vaaas! A sada znate, je l' te? Ja sam došla da uzimam časove, jeste. I plaćam, bogme, to da znate.

HIGINS (preneražen) Do đavola! (Predahne da bi povratio dah.) Šta vi očekujete da vam ja kažem na to?

CVEĆARKA: Pa, kad bi vi bili gospodin, ja mislim da bi trebali da me ponudite da sednem. Zar nisam rekla da vam nudim da nešto zaradite?

HIGINS: Pikerinže, da li ovoga gada da ponudimo da sedne, ili da je izbacimo kroz prozor?

CVEĆARKA (beži ka klavim, gde se okrene, saterana u tesnac) Ahahohauuuu! (Cvili ranjena) Ja ne dozvoljavam da mene neko zove gadom kad sam ponudila da plaćam ko i svaka gospođa.

Dva čoveka, nepokretni, zure u nju s druge strane, preneraženo.

PIKERING: Pa šta vi to želite, draga devojko?

CVEĆARKA: Ja želim da budem prodavačica u nekoj finoј cvecarskoј radnji namesto da prodajem cveće na čošetu Totenham Korta. Ali tamo nećedu da me prime što ne umem da govorim tino. On je reko da on može da me nauči.

Pa, ja pristajem da mu platim. Ja ne tražim nikakvu milostinju... a on se ponaša prema meni ko da sam đubre.

Gđa PIERS: Kako vi, devojko, možete da budete tako budalasti pa da mislite da vi možete da platite gospodinu Higinosu?

CVEĆARKA: Zašto da ne? Ja znam koliko koštaju časovi isto tako dobro ko i vi; ja sam voljna da platim.

HIGINS: Koliko?

CVEĆARKA (vraća se njemu, pobedonosno) A sada da razgovaramo! Znala sam

Bernard So - Pigmalion

ja da ćete vi da spustite durbin kad vam se ukaže zgoda da povratite malo onih para što ste ih noćas bacili. (Poverljivo) Malo ste se bili nacvrkali, je l' te?

HIGINS (zapovedno) Sedite.

CVEČARKA: Oh, ako je to vaša ljubaznost...

HIGINS (grmi na nju) Sedite.

Gđa PIERS (oštro) Sedite, devojko. Učinite kao što vam se govori. (Stavlja suvišnu stolicu blizu prostirke kod kamina, između Higinisa i Pikeringa, i stoji iza nje čekajući da devojka sedne.)

CVEČARKA: Ahahahau! (Stoji, pola pobunjena, pola zaprepašćena.)

PIKERING (vrlo ljubazno) Zar nećete da sednete?

CVEČARKA (kratko) Pa, nemam ništa protiv; baš i da sednem. (Seda. Pikering se vraća na svoje mesto.)

HIGINS: Kako se zovete?

CVEČARKA: Liza Dulitl.

HIGINS (deklamuje ozbiljno) Eliza, Elizabeta, Liza i ja, tražimo u šumi jaja ptičija;

PIKERING: Našle smo gnezdo, u njem jaja čet'ri, Uzesmo po jedno a ostaše tri.

Smeju se srdačno svojoj duhovitosti.

LIZA: Oh, šta se tu izmotavate ko šašavi!

Gđa PIERS: Ne smete tako da govorite gospodinu.

LIZA: Pa zašto on sa mnom ne govori ljudski?

HIGINS: Vratimo se našem poslu. Koliko vi mislite da mi platite za te časove?

LIZA: Oh, ja znam šta je pravo. Jednoj gospođici, mojoj prijateljici, daje časove iz francuskog jezika jedan gospodin, pravi Francuz, po šiling i po od sata. Onda vi valjda ne možete imati obraza da od mene tražite toliko što me učite mome rođenom jeziku; zato ne dajem više od jednog šilinga. Uzmite, ili poljubite pa ostavite.

HIGINS (hoda gore-dole, zveckajući ključevima i sitninom u džepu) Znate Pikerinže, ako čovek računa šiling ne kao prost šiling, već kao procenat prihoda ove devojke, to onda izlazi kao potpun ekvivalenat od šezdeset ili sedamdeset zlatnika koje bih dobio od nekog milionera.

PIKERING: Kako to?

HIGINS: Računajte. Milioner ima oko sto pedeset funti dnevno. Ova ovde zarađuje oko pola krune.

LIZA (s visine) Ko vam je reko da ja samo...

HIGINS (nastavlja) Ona mi nudi za čas dve petine svoje dnevne zarade. Dve petine dnevnog prihoda jednog milionera iznosile bi oko šezdeset funti. To je lepo. Tako mi boga, to je ogroman honorar. Najveći koji je ikad ponuđen.

LIZA (ustaje zaprepašćena) Šeset funti! Šta vi tu pričate? Ja vama nikad nisam ponudila šeset funti. Otkuda meni...

HIGINS: Jezik za zube.

LIZA (plače) Ali ja nemam šeset funti. Oh...

Gđa PIERS: Ne plačite, luckasta devojko. Sedite. Niko neće dotaći vaš novac.

HIGINS: Neko će metlom dotaći vas ako ne prestanete da slinite. Sedite.

LIZA (polako se pokorava) Ahahahau O! Čovek bi pomislio da ste vi moj otac.

Bernard So - Pigmalion

HIGINS: Ako se ja rešim da vas poučavam, biću vam gori nego dva oca. Držite to! (Pružajući joj svoju svilenu maramicu.)

LIZA: Zašto je to?

HIGINS: Da obrišete oči. Da otarete svaki deo lica koji osećate da je mokar. Upamtite: ovo vam je maramica; a ovo je rukav. Nemojte da zamenjujete jedno drugim ako želite da postanete gospođica u nekoj prodavnici.

Liza, do krajnosti zaprepašćena, bespomoćno zuri u njega.

Gđa PIERS: Ne vredi tako razgovarati sa njom, gospodine Higinse; ona vas ne razume. Sem toga, vi grešite: ona to uopšte tako ne radi. (Uzima maramicu.)

LIZA (zgrabi je) Ej, vi! Dajte ovamo to. On je tu maramicu dao meni, nije vama.

PIKERING (smejući se) Tako je. Ja mislim da se ona mora smatrati njenim vlasništvom, gospođo Piers.

Gđa PIERS (miri se) Tako vam i treba, gospodine Higinse.

PIKERING: Higinse, mene ovo zanima. Dakle, važi li ono što ste rekli o gardnpartiju kod ambasadora? Priznaću da ste najveći živi učitelj ako vam to pođe za rukom. Kladam se u sve troškove toga eksperimenta da u tome nećete uspeti. Ja plaćam časove.

LIZA: Oh, vi ste zbilja srce. Hvala vam, kapetane.

HIGINS (gleda je u iskušenju) Stvar je bezmalo neodoljiva. Ona je tako izvrsno prosta... tako užasno prljava...

LIZA (negoduje žestoko) Ahahahahauuuu! Ja nisam prljava: ja sam se umila i oprala sam ruke pre nego što sam došla ovamo, jesam, bogami.

PIKERING: Vi je zaista nećete zaludeti laskanjem, Higinse.

Gđa PIERS (nelagodno) Oh, ne recite to, gospodine; ima više načina da se devojka zaludi; i niko to ne ume da učini bolje od gospodina Higinisa, premda to ne mora uvek da bude njegova namera. Ja se zaista nadam, gospodine, da ga vi nećete podsticati da učini tako nešto ludo.

HIGINS (uzbuđuje se što ga ideja više zahvata) Šta je život drugo nego niz nadahnutih ludorija? Teškoća je samo da ih čovek pronađe. Nikad ne treba propustiti priliku: ona se ne pruža svakog dana. Od ove prljave sudopere napraviću vojvotkinju.

LIZA (jako negoduje na ovakvo mišljenje o njoj) Ahahahauuu!

HIGINS (ponesen) Da, u roku od šest meseci... u roku od tri, ako bude imala dobro uho i hitar jezik... načiniću od nje šta god hoćete, i prikazaću je kao vojvotkinju. Počecemo danas: sada! Ovoga časa. Vodite je i operite je, gospođo Piers. Ošurite je kao prase, ako drukčije ne ide. Ima li dobre vatre u kuhinji?

Gđa PIERS (negodujući) Da... ali...

HIGINS: Svucite sa nje sve te dronjke i spalite ih. Telefonirajte Vitliju, ili kome hoćete, i poručite nove haljine. Nju zamotajte u hartiju za pakovanje dok ih ne donesu.

LIZA: Vi niste nikakav gospodin, niste bogme, kad govorite o tim stvarima. Ja sam poštena devojka; znam ja dobro ko su takvi kao vi, znam, dabogme.

HIGINS: Devojko, ovde nije nimalo potrebno da se čepite kao u Lison Grovu. Vi morate da naučite da se ponašate kao vojvotkinja. Vodite je, gospođo Piers.

Bernard So - Pigmalion

Bude li vam zadavala imalo neprijatnosti, propustite je kroz šake.

LIZA (skoči i jurne između Pikeringa i gospođe Piers radi zaštite) Neću! Ja ću zvati policiju.

Gđa PIERS: Ali ja nemam gde da je smestim.

HIGINS: Metnite je u ćumez.

LIZA: Ahahahauuu!

PIKERING: Ta, Higinse, budite razložni!

Gđa PIERS: Vi morate da budete razložni, gospodine Higinse, zbilja morate. Vi ne možete tako da gazite po svakome.

Higinse, ovako prekoren, popusta. Uragan je zamenio zefir ljupkog iznenađenja.

HIGINS (sa profesionalnom izvrsnošću modulacije) Ja gazim po svakome! Moja draga gospođo Piers, moj dragi Pikerinže, ja nisam imao ni najmanju nameru da gazim ma po kome. Ja samo želim da budemo ljubazni prema ovoj sirotoj devojci. Mi moramo da joj pomognemo da se spremi i osposobi za svoj novi položaj u životu. Ako se ja nisam jasno izrazio, to je stoga što nisam želeo da povredim njenu osetljivost, kao ni vašu.

Liza, uspokojena, vraća se kradimice svojoj stolici.

Gđa PIERS (Pikeringu) E, jeste li ikad čuli ovako što, gospodine?

PIKERING (smeje se od srca) Još nikada, gospođo Piers, još nikad.

HIGINS (strpljivo) Dakle, u čemu je stvar?

Gđa PIERS: Pa, stvar je u tome, gospodine, što vi ne možete uzeti devojkicu tako k sebi, kao da ste podigli kamičak sa obale.

HIGINS: Zašto ne mogu?

Gđa PIERS: Zašto ne možete! Pa vi ništa ne znate o njoj. Šta je sa njenim roditeljima? Ona je možda udata?

LIZA: Ćorava vam strana!

HIGINS: Eto vidite! Kao što devojkica sasvim umesno kaže: ćorava vam strana! Udata zaista! Zar vi ne znate da žena iz tog staleža, godinu dana posle udaje, izgleda kao pedesetogodišnjica oronula bednica?

LIZA: Ko bi mene uzeo?

HIGINS (odjednom prelazi na najuzbudljivije divne niske tonove svoga najboljeg deklamatorskog stila) Tako mi boga, Eliza, ulice će biti posejane telesima ljudi koji su se zbog vas ubili, pre no što ja budem gotov sa vama.

Gđa PIERS: Koješta, gospodine. Ne smete tako da joj govorite.

ELIZA (ustaje i ustoboči se odlučno) Ja odlazim. Njemu fali jedna daska. Ne trebaju meni ćaknuti učitelji.

HIGINS (njena neosetljivost prema njegovom deklamatorstvu dirnula ga je u najosetljiviju žicu) Oh, zbilja! Ja sam ćaknut, je l' te? Vrlo dobro, gospođo Piers: nije potrebno da joj poručujete nove haljine. Izbacite je napolje.

LIZA (cvileći) Neeću! Vi nemate prava da me dirate.

Gđa PIERS: Eto vidite šta biva kad je neko bezobrazan. (Pokazuje vrata.) Ovuda, molim.

LIZA (bezmalo u suzama) Ja nisam tražila nikakve haljine. Ja ih ne bi ni primila. (Baca maramicu) Ja mogu da kupujem sebi odelo.

HIGINS (spretno uhvati maramicu i prepreči je u njenom nevoljnom

Bernard So - Pigmalion

nastupanju ka vratima) Vi ste jedna nezahvalna, nevaljala devojka. Tako vi meni uzvraćate što sam vam ponudio da vas izvučem iz blata i da vas lepo odenem i načinim damu od vas.

Gđa PIERS: Prestanite, gospodine Higinse. Ja to neću da dozvolim. Nevaljali ste vi. Idite kući svojim roditeljima, devojko; i recite im da bolje pripaze na vas.

LIZA: Ja nemam roditelja. Oni su mi kazali da sam dovoljno porasla da zarađujem svoj hleb, i oterali su me.

Gđa PIERS: A gde je vaša majka?

LIZA: Ja nemam majke, Ona što me je oterala moja je šesta maćeha. Ali ja sam se pomogla i bez njih. Ja sam poštena devojka.

HIGINS: Vrlo dobro, dakle, zbog čega je onda, za ime božje, sva ta galama? Devojka ne pripada nikome... nikome nije ni od kakve koristi sem meni. (Prilazi gđi Piers i počinje da joj se umiljava.) Vi biste mogli da je usvojite, gospodo Piers: uveren sam da bi vam kći bila velika razonoda. A sada, dosta je bilo galame. Odvedite je dole; i...

Gđa PIERS: Ali šta će biti od nje? Da li će se njoj plaćati štogod? Budite razboriti, gospodine.

HIGINS: Oh, platite joj sve što god je potrebno: stavite to u kućne troškove. (Nestrpljivo) Šta će njoj novac, kumim vas bogom! Dobivaće hranu i odelo. Ako bismo joj dali novaca, ona bi to sarno popila.

LIZA (ustremi se na njega) Vi ste jedna životinja. To je laž: mene još niko nije video da pijem. (Vraća se stolici i seda prkosno.)

PIKERING (dobročudno ga prekori) Pada li vam na um, Higinse, da ta devojka ima izvesna osećanja?

HIGINS (posmatra je kritički) Ah, ne, ne bih rekao. Nikakvih osećanja zbog kojih bi trebalo da se mi žacamo. Je li tako, Eliza?

LIZA: Ja imam osećanja kao što njih imaju i svi drugi.

HIGINS (Pikeringu, zamišljeno) Vidite li u čemu je teškoća?

PIKERING: Šta? Kakva teškoća?

HIGINS: Naučiti je da govori po gramatici. Običan izgovor je dovoljno lak.

LIZA: Ja ne želim da govorim po gramatici. Ja želim da govorim kao dama.

Gđa PIERS: Hoćete li, molim, da se držite predmeta, gospodine Higinse. Ja žehm da znam pod kakvim će uslovima devojka da bude ovde. Hoće li ona priinatti kakvu nadnicu i šta će biti sa njom kad budete završili njenu obuku? Morate da gledate malo unapred. HIGINS (nestrpljivo) Šta će biti od nje ako je ostavim u blatu? Recite mi to, gospođo Piers.

Gđa PIERS: To je njena vlastita stvar, a ne vaša, gospodine Higinse.

HIGINS: Pa lepo: kada svršimo sa njom, možemo ponovo da je bacimo u blato; i onda će opet to biti njena vlastita stvar; i tako je sve u redu.

LIZA: Oh, vi nemate srca: vi samo o sebi mislite i ni o kome drugom. (Ustaje odlučno.) A sada, dosta mi je toga. Ja idem. (Pođe vratima.) Trebate da se stidite... trebate da se stidite samoga sebe.

HIGINS (zgrabi sa klavira parče čokolade s kremom, a oko mu odjednom zasvetli nestašnošću) Uzmite parče čokolade, Eliza.

LIZA (zastane u iskušenju) Otkuda ja znam šta ima u njoj? Čula sam ja o

Bernard So - Pigmalion

devojkama kako njih namamljuju takvi ko što ste vi.

Higgins izvadi perorez; preseče čokoladu na dva dela; jednu polovinu stavi u svoja usta i smaže je; njoj nudi drugu polovinu.

HIGINS: Zaloga tvrde vere, Eliza. Ja jedem jednu polovinu; vi pojedite drugu. (Liza zausti da mu odgovori; on joj tucne čokoladu u usta.) Imaćete pune kutije čokolade, sanduke, svakoga dana. Živećete na njima. Eh?

LIZA (kofa se oslobodila čokolade pošto se bezmalo zadavila njome) Ja nju ne bi pojela, samo sam i suviše fina da bi je vadila iz usta.

HIGINS: Čujte, Eliza. Čini mi se, kazali ste da ste se dovezli taksijem.

LIZA: Pa, šta je s tim? Ja imam prava da se vozim taksijem kao i svako drugi.

HIGINS: Imate, Eliza; a ubuduće moći ćete da se vozite taksijem do mile volje. Svakoga dana vozićete se gore dole po gradu. Pomislite na to, Eliza.

Gđa PIERS: Gospodine Higins: vi devojkicu dovodite u iskušenje. To nije pravo. Ona treba da misli na svoju budućnost.

HIGINS: U njenim godinama! Glupost! Čovek ima dosta vremena da misli na budućnost kad više nema nikakve budućnosti da bi o njoj mislio. Ne, Eliza: činite kao što ova gospođa čini: mislite o tuđoj budućnosti, ali nikad o svojoj. Mislite na čokoladu, na automobile, na zlato, dijamante.

LIZA: Neću: meni ne trebaju zlato ni dijamanti. Ja sam poštena devojkica. (Seda ponovo i pokušava da bude dostojanstvena.)

HIGINS: Takva ćete i ostati, pod staranjem gospođe Piers. I udaćete se za nekog gardijskog oficira sa divnim brkovima: on će biti sin markiza i otac će ga lišiti nasledstva zato što se oženio vama, ali markiz će se umilostiviti kad ugleda kako ste lepa i dobra devojkica.

PIKERING: Izvinite, Higins; ali ja zbilja moram da se umešam. Gospođa Piers je potpuno u pravu. Ako se ova devojkica preda vama u ruke za šest meseci, radi jednog nastavnog oglada, ona mora potpuno da shvati šta čini.

HIGINS: Otkud ona to može? Ona je nesposobna da išta razume. Sem toga, zar iko od nas razume šta radi? Kada bismo razumeli, zar bismo to činili?

PIKERING: Vrlo vešto, Higins; ali to nije zdrava pamet. (Elizi) Gospođice Dulitl.

LIZA (ophrvana) Ahahauu!

HIGINS: Eto! To je sve što ćete izvući od Elize. Ahahahauu! Ne vredi objašnjavati. Vi biste, kao vojnik, trebalo to da znate. Izdajte joj naređenje: to je sve što njoj treba. Eliza: vi ćete živeti ovde tokom sledećih šest meseci, i učićete da lepo govorite, kao prava gospođica u cvećarskoj radnji. Ako budete dobri i radite sve što vam se kaže, spavaćete u lepoj sobi, imaćete puno da jedete, i novaca da kupujete čokoladu i da se vozate u automobilu. Ako budete nevaljali i leni, spavaćete u ćumezu'sa bubašvabama, a gospođa Piers će vas iščibukati metlom. Po isteku tih šest meseci, odvešćete se u kočijama u Bakingamski dvorac, u prekrasnim haljinama. Ako kralj primeti da vi niste dama, policija će vas odvesti u Londonsku kulu, gde će vam odseći glavu, radi upozorenja drugim vrlo sujetnim curama koje prodaju cveće. Ako li, pak, ne otkriju ko ste, dobićete na poklon sedam i po šilinga, da otpočnete život kao gospođica u nekoj finoj prodavnici. Ako ovu ponudu odbijete, vi ste jedna nevaljala i najnezahvalnija devojkica; i anđeli će plakati zbog vas. (Pikeringu)

Bernard So - Pigmalion

Dakle, jeste li sada zadovoljni, Pikerinže? (Gospođi Piers) Zar može biti jasnije i poštenije, gospođo Piers?

Gđa PIERS (strpljivo) Mislím da će biti bolje ako dozvolíte da ja sa devojkom Ijudski porazgovaram u četiri oka. Nisam sigurna da bih mogla da se primím staranja o njoj, ili uopšte da pristanem na takav sporazum. Naravno, ja znam da vi njoj ne mislite ništa zlo; ali kada se vi, kako velíte, zainteresujete za naglaske nekih osoba, vi nikad ne pomišljate niti hajete šta tim osobama, ili vama lično, može da se dogodi. Hajdete sa mnom, Eliza.

HIGINS: Tako je, gospođo Piers. Hvala vam. Strpajte je u kupatilo.

LIZA (ustaje sa snebivanjem i podozrivo) Vi ste pravi nasilnik, da znate. Ja neću da ostanem ovde ako mi se to ne sviđi. I neću dozvoliti da me iko udari. Ja nikad nisam tražila da idem u Bakingamski dvorac, nisam dabogme. I nikad nisam imala posla sa policijom, to nikako. Ja sam poštena devojká...

Gđa PIERS: Ne odgovarajte, devojkó. Vi ne razumete gospodina Hajdete sa mnom. (Vodi je k vratima i drži ih otvorena za Elizú.)

LIZA (dok izlazi) Pa, to što ja kažem tačno je. Neću ja da sedim blizu kralja, pa makar mi odsekli glavu. Da sam samo znala u šta sam se upustila, ne bi ni dolazila ovamo. Ja sam uvek bila poštena devojká; ja njemu nikad nisam kazala ni jedne reči; ja njemu ništa ne dugujem; ne tiče me se; i neću da mi on popuje; i ja imam osećanja kao i svako drugi...

Gospođa Piers zatvori vrata; Elizine optužbe više se ne čuju. Piking dolazi od kamina stolici i seda na nju, raširenih nogu, sa rukama na ledima.

PIKERING: Oprostite što ću vam postaviti jedno neposredno pitanje, Higinse. Jeste li vi čovek čvrstog karaktera kad su u pitanju žene?

HIGINS (sumorno) Jeste li vi ikad videli čoveka čvrstog karaktera kad su u pitanju žene?

PIKERING: Jesam: vrlo često.

HIGINS (dogmatično, podižući se na rukama na visinu klavira i sedajućí na nj u skoku) E, ja nisam. Onoga časa kada dopustim ženi da se sprijatelji sa mnom, ja vidim da ona postaje ljubomorna, puna prohteva, podozriva... prava napast. Onoga časa kada dopustim sebi da se sprijateljím sa nekom ženom, ja vidim da postajem sebičan tiranin. Žene poremete sve. Kada žene uđu u vaš život, vidíte da one ciljaju na jedno, a vi ciljate na drugo.

PIKERING: Na prirner, na šta?

HIGINS (silazi nemirno s klavira) Oh, bog će ih znati! Žena valjda želi da živi svojim životom; a muškarac želi da živi svojim; i svako nastoji da povuče ono drugo na pogrešan kolosek. Jedno želi da ide na sever, drugo na jug; a ishod je da oboje moraju da krenu na istok, premda oboje mrže istočni vetar. (Seda na klupu pored klavijature.) I stoga sam vam ja stari zadržt neženja, i sva je prilika da ću takav i da ostanem.

PIKERING (ustaje i stoji nad njim ozbiljno) De, de, Higinse! Vi znate šta hću da kažem. Ako ja treba da sudelujem u tome poslu, ja ću osećati odgovornost za tu devojkú. Nadam se da se podrazumeva da njen položaj ni u kome pogledu neće biti zloupotrebljen.

HIGINS: Šta! Ta stvar! Svetinja, uveravam vas. (Ustaje da bi objasnio)

Razumete li: ona je učénica: a nastava bi bila nemogućna ako nam učénici ne

Bernard So - Pigmalion

bi bili svetinja. Ja sam poučavao desetine američkih milionarki kako treba da govore engleski; to su bile najlepše žene na svetu. Ja sam otporan. Baš kao da su pored mene bile klade. I sam bih mogao biti klada. To je...

Gospođa Piers otvara vrata. U ruci nosi Elizin šešir. Pikering odlazi naslonjači kod kamina i seda.

HIGINS (gnevno) Dakle gospođo Piers, je li sve u redu?

Gđa PIERS (sa vrata) Ako smem, gospodine Higinse, želela bih da vas uznemirim samo jednom reči.

HIGINS: Svakako, svakako. Udite. (Ona stupa napred) Nemojte to da spalite, gospođo Piers. Sačuvaću ga kao kuriozitet. (Uzima šešir.)

Gđa PIERS: Držite ga pažljivo, gospodine, molim vas. Morala sam da joj obećam da ga neću spaliti; ali bolje će biti da ga malo stavim u rernu.

HIGINS (brzo spušta šešir na klavir) Oh, hvala vam! Dakle, šta to imate da mi kažete?

PIKERING: Smetam li?

Gđa PIERS: Ni najmanje, gospodine. Gospodine Higinse: hoćete li vi osobito da pazite šta govorite pred tom devojkom?

HIGINS (oštro) Naravno. Ja uvek osobito pazim šta govorim. Zašto mi to kažete?

Gđa PIERS (mirno) Ne, gospodine: vi nimalo ne pazite šta govorite kada nešto zaturite ili kada malo izgubite strpljenje. Ne mari ništa kada to činite preda mnom: ja sam na to navikla. Ali, zaista, ne smete da psujete pred tom devojkom.

HIGINS (uvređeno) Ja psujem? (Vrlo naglašeno) Ja nikada ne psujem. Meni je ta navika grozna. Šta, do đavola, vi mislite?

Gđa PIERS (tupo) Baš to, gospodine. Vi psujete mnogo, previše. Ja nemam ništa protiv vaših »grom i pakao« i »sto muka« i šta do đavola, i gde do đavola, i ko do đavola.

HIGINS: Gospođo Piers: takve reči sa vaših usana! Zbilja!

Gđa PIERS (ne da se pomesti) Ali ima izvesna reč za koju vas moram zamoliti da je ne upotrebljavate. Devojka ju je baš malopre sama upotrebila, zato što je voda u kupatilu bila i suviše vrela. Ona počinje istim slovom kao i banja. Ona ne zna ništa bolje: naučila je to na majčinom krilu. Ali ona tu reč ne sme da čuje sa vaših usana.

HIGINS (sa visine) Ja ne mogu da optužim sebe da sam tu reč ikad izustio, gospođo Piers. (Ona ga gleda čvrsto. On dodaje, krijući nemirnu savest razboritim izgledom.) Osim, možda, u trenutku krajnjeg i opravdanog uzrujanja.

Gđa PIERS: Samo ste jutros, gospodine, primenili tu reč na biskvit, buter i belo brašno.

HIGINS: Ah, to je obična aliteracija, gospođo Piers, sasvim prirodna za jednog pesnika.

Gđa PIERS: Pa, gospodine, nazovite vi to kako hoćete, samo vas molim ne ponavljajte tu reč pred devojkom.

HIGINS: Oh, vrlo dobro, vrlo dobro. Je li to sve?

Gđa PIERS: Nije, gospodine. Moraćemo da budemo osobito pažljivi u pogledu

Bernard So - Pigmalion

lične čistoće ove devojke.

HIGINS: Dabogme. Sasvim tačno. To je najvažnije.

Gđa PIERS: Htela sam reći, da ne bude nemarna u pogledu svoje odeće, i da svoje stvari ne razbacuje po kući.

HIGINS (prilazi joj svečano) Upravo tako. Baš sam nameravao da vam skrenem pažnju na to. (Prilazi Pikeringu, koji veoma uziva u ovom razgovoru.) Te sitnice su ono što je važno, Pikerinže. Pripazi na groševe, a dukati će se sami čuvati. Ta poslovice važi za lične navike kao i za novac. (Ustali se na prostirci pored kamina, sa izgledom čoveka čiji je položaj izvan domašaja svakog napada.)

Gđa PIERS: Jeste, gospodine. Onda, smem li da vas zamolim da ne dolazite na doručak u sobnom ogrtaču, ili bar da ga ne upotrebljavate, gospodine, umesto ubrusa u onom obimu kao što to obično činite. I ako biste bili tako dobri da ne jedete sve iz istog tanjira, i da upamtite da kašiku iz poridža ne stavljate na čist stolnjak. Time biste pružili devojci dobar primer. Znae da ste se prošle nedelje mal' ne udavili ribljom kosti iz džema.

HIGINS (poteran sa prostirke, vraća se klaviru) Ja možda po koji put učinim tako nešto iz rasejanosti: ali, zacelo, ja to ne činim redovno, po navici. (Ljutito) Uzgred rečeno: moj sobni ogrtač grozno zaudara na benzin.

Gđa PIERS: U to nema sumnje, gospodine Higinse. Ali kad vi brišete prste...

HIGINS (urlajući) Oh, vrlo dobro, vrlo dobro. Uбудuće ću ih brisati o kosu.

Gđa PIERS: Nadam se da vas nisam uvredila, gospodine Higinse.

HIGINS (zaprepašćen što vidi da se o njemu može pomisliti da je podločan jednom nemilom osećanju) Ni najmanje, ni najmanje. Vi ste potpuno u pravu, gospođo Piers: ja ću biti osobito pažljiv u prisustvu te devojke. Je li to sve?

Gđa PIERS: Nije, gospodine. Da li bi ona smela da se posluži jednim od onih japanskih kostima koje ste doneli iz inostranstva? Ja zaista ne mogu da dozvolim da ona ponovo obuče svoje stare haljine.

HIGINS: Zacelo. Što god želite. Je li to sve?

Gđa PIERS: Zahvaljujem, gospodine. To je sve. (Izlazi.)

HIGINS: Znae, Pikerinže, ta žena o meni ima najčudnovatije pojmove. Eto, ja sam vam sramežljiv, skroman čovek. Ja nikada nisam bio kadar da osetim da sam istinski odrastao, ogroman čovek, kao što su drugi. A ipak ona tvrdo veruje da sam ja neki samovoljan, nesnosan nasilnik. Ja to ne mogu da razumem.

Gospođa Piers se vraća.

Gđa PIERS: Izvinite, gospodine, ali belaj već počinje. Dole je neki đubretar, Alfred Dulitl. Želi da govori sa vama. Kaže da je njegova kći ovde kod vas.

PIKERING (ustajući) Divno! Na zdravlje! (Vraća se prostirci kod ognjišta.)

HIGINS (spremno) Pošaljite tog lupeža ovamo.

Gđa PIERS: Oh, vrlo dobro, gospodine. (Izlazi.)

PIKERING: Možda on nije lupež, Higinse.

HIGINS: Koješta. Dabogme da je lupež.

PIKERING: Bio ili ne bio, bojim se imaćemo malo muke sa njim.

HIGINS (uverljivo) Oh, ne: ja mislim da nećemo. Ako bude bilo ikakve muke, to će on imati da se pomuči sa mnom, ne ja sa njim. A zacelo i od njega ćemo

Bernard So - Pigmalion

izvući nešto zanimljivo.

PIKERING: O devojci.

HIGINS: Ne, mislim na njegov izgovor.

PIKERING: Oh!

Gđa PIERS (kod vrata) Dulitl, gospodine. (Propušta Dulitla i udaljuje se.)

Alfred Dulitl je stariji, ali snažan čistač ulica, odeven u kostim svoje profesije, računajući tu i šešir sa crnim obodom koji mu pokriva vrat i ramena. On ima izrazite i dosta zanimljive crte lica, i izgleda da je podjednako slobodan od straha i savesti. Glas mu je upadljivo izrazit, rezultat navike da bez rezerve daje oduske svojim osećanjima. Njegova sadašnja poza je poza uvredene časti i čvrste odlučnosti.

DULITL (kod vrata, u neizvesnosti koji je od dvojice gospode čovek koga traži) Profesor Higin.

HIGINS: Ja sam. Dobar dan. Sedite.

DULITL: Dobar dan, šefe. (Seda dostojanstveno.) Dolazim povodom jedne vrlo ozbiljne stvari, šefe.

HIGINS (Pikeringu) Odrastao je u Hainslou. Majka Velšanka, ja bih rekao. (Dulitl otvara usta zapanjen. Higin nastavlja.) Šta želite, Dulitle?

DULITL (preteći) Želim svoju kćer: to ja želim! Razumete?

HIGINS: Naravno, želite svoju kćer. Vi ste njen otac, zar ne? Vi ne zamišljate, valjda, da nju želi neko drugi, je l' te? Radujem se što vidim da je u vama ostala još neka iskra porodičnog osećanja. Ona je gore. Vodite je odmah.

DULITL (ustajući, strašno pometen) Šta!

HIGINS: Vodite je. Mislite li da ću ja da čuvam vašu kćer umesto vas?

DULITL (negodujući) Dakle, dakle, čujte, šefe. Je li to razložno? Je li pošteno iskoristiti ovako čoveka? Devojka pripada meni. Vi ste je uzeli. A gde se onda ukopčavam ja? (Ponovo seda.)

HIGINS: Vaša je kći imala smelosti da dođe mojoj kući i da traži od mene da je učim pristojnom govoru, da bi tako mogla da dobije službu u nekoj cvečarskoj radnji. Onaj gospodin, i gospođa koja vodi moju kuću, bili su tu sve vreme. (Obarajući se na nj) Kako se vi usuđujete da dođete ovamo i da pokušavate da me klevetate? Vi ste nju namerno poslali ovamo.

DULITL (brani se) Nisam, šefe.

HIGINS: Jeste, zacemento. Kako ste inače mogli znati da je ona ovde?

BULITL: Ne sudite tako o čoveku, šefe.

HIGINS: Policija će vama suditi. To je smicalica... ujdurma da se pretnjama izmami novac. Telefoniraću policiji. (Odlučno ide telefonu i otvara imenik.)

DULITL: Jesam li ja zatražio od vas i prebijene pare? Neka kaže ovaj gospodin: jesam li i jednom reči pomenuo novac?

HIGINS (odbacivši knjigu, ide ka Dulitlu sa teškim pitanjem) Zbog čega ste onda drugog došli?

DULITL (slatko) Pa, radi čega bi čovek inače mogao da dođe? Budite čovečni, šefe.

HIGINS (razoružan) Alfrede: jeste li vi nju nagovorili da dođe ovamo?

DULITL: Nisam, šefe, tako mi... na jevanđelju se mogu zakleti da devojku nisam ni video za ova poslednja dva meseca.

Bernard So - Pigmalion

HIGINS: Pa kako ste onda znali gde je ona?

DULITL (najmuzikalnije, najsetnije) Kazaću vam, šefe, samo ako rae pustite da dođem do reči. Ja sam voljan da vam kažem. Ja želim da vam kažem. Ja čekam da vam kažem.

HIGINS: Pikerinže, ovaj bratac ima izvestan prirodan dar za retoriku. Obratite pažnju na ritam njegovog urođenog cvrkutanja: »Ja sam voljan da vam kažem; ja želim da vam kažem; ja čekam da vam kažem.« Sentimentalna retorika. To je ta velška žica u njemu. Ona takođe objašnjava njegovu lažljivost i nepoštenje.

PIKERING: Oh, molim vas, Higinse; i ja sam sa Zapada. (Dulitlu) Kako ste vi znali da je devojka ovde ako je vi niste poslali?

DULITL: To je bilo ovako, šefe. Cura je povelala jednog mališana u taksiju, da se dete malo provoza. Sin njene gazdarice, znate. Dete se muvalo oko kuće ne bi li ispala prilika da se i vrati taksijem. Ele, ona ga je poslala kući po svoj prtljag kada je saznala da ste vi voljni da je zadržite ovde. Susreo sam dečka na uglu Long Ekra i Endel ulice.

HIGINS: Neka krčma. Je li tako?

DULITL: Sirotinjski klub, šefe. A zašto da ne?

PIKERING: Pustite ga da završi svoju priču, Higinse.

DULITL: On mi je ispričao šta se zbilo. I ja pitam vas, kakva su bila moja osećanja i šta je bila moja dužnost kao oca? Pa kažem dečaku: »Donesi ti prtljag meni«, velim ja...

PIKERING: A zašto vi niste otišli po njega?

DULITL: Gazdarica ga meni ne bi poverila. Ona vam je takva žena: vi znate. Morao sam da dam dečaku jedan peni pre no što mi ga je predao, malo prase. Ja sam ga doneo samo vama za ljubav, tako reći iz prijateljstva. To vam je sve.

HIGINS: Kakav je to prtljag?

DULITL: Muzički instrumenti, šefe. Nekoliko slika, jedna malenkost od nakita i kavez za ptice. Kazala je da joj odelo nije potrebno. Pa šta sam ja onda morao da mislim na osnovu toga? Pitam ja vas kao roditelj: šta sam ja morao da pomislim?

HIGINS: I tako ste vi došli da je spasete od nečeg što je gore od smrti. Eh?

DULITL (ceneći to, njemu je laknulo što su ga tako dobro razumeli) Upravo tako, šefe. To je tačno.

PIKERING: Ali zašto ste vi doneli njene stvari ako ste nameravali da je vodite?

DULITL: Jesam li ja kazao i jednu reč o tome da nameravam da je vodim? Recite sad, jesam li?

HIGINS (odlučno) Vi ćete je odvesti, i to odmah. (Prilazi kaminu i zvoni.)

DULITL (ustaje) Nemojte, šefe. Ne govorite tako. Ja nisam čovek koji bi stao na put sreći svoga deteta. Eto, njoj se, štono se veli, otvara karijera; i... Gospođa Piers otvara vrata i čeka naređenje.

HIGINS: Gospođa Piers: ovo je Elizin otac. On je došao da je povede kući. Predajte je njemu.

On se vraća klaviru sa izgledom čoveka koji pere ruke nad celom tom stvari.

DULITL: Ne, to je nesporazum. Slušajte...

Bernard So - Pigmalion

Gđa PIERS: On ne može da je povede, gospodine Higinse. Kako bi? Vi ste mi kazali da spalim njene haljine.

DULITL: To je tačno. Ja ne mogu da vodim devojkicu kroz ulice kao... majmunu, je li tako? Recite sami.

HIGINS: Vi ste meni rekli da želite svoju kćer. Uzmite svoju kćer. Ako ona nema haljina, idite u varoš i kupite joj.

DULITL (očajno) A gde su haljine u kojima je došla? Jesam li ih ja spalio ili je to učinila vaša gospođa?

Gđa PIERS: Ja sam kućepaziteljka, molim. Poručila sam nešto haljina za vašu kćer. Čim stignu, možete da je vodite. Možete da pričekate u kuhinji. Ovuda, molim.

Dulitl, na velikoj mucu, prati je do vrata; onda okleva; konačno se obraća Higinsu poverljivo.

DULITL: Čujte, šefe, vi i ja smo svetski ljudi, je Y tako?

HIGINS: Oh! oh! svetski ljudi, pazi molim te! Bolje vi iziđite, gospođo Piers.

Gđa PIERS: Doista, gospodine, i ja tako mislim. (Izlazi dostojanstveno.)

PIKERING: Arena je slobodna, gospodine Dulitl.

DULITL (Pikeringu) Zahvaljujem, šefe. (Pikeringu, koji se povukao na klupu od klavira, malo uplašen blizinom ovoga posetioca; jer oko Dulitla bje profesionalni vonj smeća.) Ele, da vam istinu kažem, šefe, vi ste se meni svideli u neku ruku; i ako vama treba ta cura, ja se baš nisam toliko zainatio da je vratim kući, i možda se može naći izlaz da se stvar nekako udesi. Eliza je zgodna cura, ako gledamo na nju kao na mlado žensko čeljade. Kao kći, ona ne vredi bogzna šta; ja vam to otvoreno velim. Sve što ja tražim, to je moje očinsko pravo; a vi ste poslednji čovek na svetu koji bi mogao da očekuje da ja nju pustim džabe; jer ja vidim da ste vi čovek ispravan, šefe. Pa lepo, šta je vama stalo do jedne novčanice od pet funti? A šta je meni stalo do Elize? (Vraća se svojoj stolici i seda.)

PIKERING: Mislim, Dulitle, da bi trebalo da znate da su namere gospodina Higinisa posve časne.

DULITL: Naravno da su časne, šefe. Kad bih drugačije mislio, ja bih tražio pedeset.

HIGINS (revoltiran) Hoćete li vi time da kažete, vi okoreli lupežu, da biste prodali svoju kćer za pedeset funti?

DULITL: U principu, ne bih; ali da obavežem gospodina kao što ste vi, učinio bih znatne ustupke, uveravam vas.

PIKERING: Zar vi, čoveče, nemate morala?

DULITL (nepometen) Nemam računa, šefe. Ne biste ni vi imali da ste siromašan čovek kao ja. Ne mislim ja time ništa zlo, verujte. Nego ako Liza treba da vidi neku vajdu od toga, zašto ne bih i ja?

HIGINS (uznemiren) Ne znam šta da radim, Pikerinže. Nema sumnje da je pozitivan zločin dati ovome lupežu i prebijenu paru. Pa ipak, osećam da u njegovom potraživanju ima neke grube pravičnosti.

DULITL: Tako je, šefe. To i ja velim. Očinsko srce, tako reći...

PIKERING: Da, poznajem to osećanje; ali stvarno, teško da bi bilo pravo...

DULITL: Ne govorite tako, šefe. Ne gledajte na stvari tim očima. Šta sam ja,

Bernard So - Pigmalion

šefovi? Pitam ja vas, šta sam ja? Ja sam jedan od hude sirotinje; to sam ja. Pomislite šta to znači za čoveka. To znači da on celog života ima protiv sebe moral srednjeg staleža. Ako gde bude kakve oklapine, pa i ja zatražim malčice, uvek se ponavlja ista priča: »Vi to ne zaslužujete; i zato... nema.« Ali moje su potrebe isto tako velike kao i potrebe najzaslužnije udovice koja dobiva pare od šest različitih milosrdnih društava za smrt jednog istog muža. Moje potrebe nisu manje od potreba zaslužnog čoveka; one su veće. Ja ne jedem sa manje uživanja nego on, a pijem mnogo više. Pa meni treba i malo razonode, jer ja sam čovek koji misli. Meni je potrebno veselje, i pesma i svirka, kada se osećam potištenim. A eto, naplaćuju mi za sve baš isto onoliko koliko naplaćuju i onim zaslužnim. Šta je moral srednjeg staleža? Samo jedno izvinjenje da mi se nikad ništa ne da. Stoga zahtevam od vas, kao od dva džentlmena, da se sa mnom ne igrate tih ujdurma. Ja sa vama igram otvorenim kartama. Ja se ne pretvaram kao da sam zaslužan. Ja to nisam; i moja je namera da takav ostanem i dalje. Meni se to sviđa; i to vam je istina. Zar ćete da iskoristite narav čoveka i da mu podbijate cenu rođene kćeri koju je on hranio, odgajao i odevao u znoju lica svoga dok nije dovoljno odrasla da bi bila zanimljiva za vas dva gospodina? Zar je pet funti nerazložna svota? Ruku na srce: recite sami. HIGINS (ustaje i prilazi Pikeringu) Pikerinže, ako bismo mi uzeli ovoga čoveka za tri meseca u svoje ruke, mogao bi da bira: fotelju u ministarskom savetu ili predikaonicu u Velsu.

PIKERING: Šta vi velite na to, Dulittle?

DULITL: Daleko bilo, šefe... hvala na ljubaznosti. Čuo sam ja sve propovednike i sve predsednike vlade... jer ja sam misaon čovek i nisam s raskida za malo zabave... religija, politika, društvena reforma... zabava je kao i svaka druga. Ali velim vam, to je pasji život kako god uzmete. Huda sirotinja, to je moja struka. Jedno na drugo, od svih društvenih položaja, ovaj je, ovaj je... pa, ovaj je jedini koji ima malo bibera, bar po mom ukusu.

HIGINS: Čini se da moramo da mu damo pet funti.

PIKERING: Bojim se, on će taj novac zloupotrebiti.

DULITL: Ni brige vas za to, šefe. Neću, tako mi... Ne bojte se vi da ću ja da stisnem te pare i da ih štedim, da mi leže zabadava, a ja da dokolišem. Već u ponedeljak neće ostati od njih ni prebijene pare: moraću da idem na posao baš kao da ništa nisam ni imao. To mene neće pauperizovati, verujte. Samo jedan dobar provod za mene i gospođu: mi ćemo se lepo provešeliti, drugi će nešto zaraditi, a vama će goditi misao da svoj novac niste bacili u vetar. Bolje ne biste mogli da ga plasirate.

HIGINS (vadeći lisnicu prilazi i staje između Dulitla i klavira) Ovo je neodoljivo. Da mu damo deset funti. (Pružajući mu dve novčanice)

DULITL: Ne, šefe. Ona moja ne bi imala srca da potroši deset; a možda ni ja. Deset funti su velike pare; čovek postaje nekako smotren, a onda... zbogom, srećo! Vi meni dajte ono što ja tražim; ni peni više ni peni manje.

PIKERING: A zašto se vi ne venčate sa tom vašom gospođom? Ja sam prilično sklon da povučem liniju i da se ogradim od pomaganja nemoralna te vrste.

DULITL: Recite njoj to, šefe: recite joj to. Ja pristajem. Ja sam taj koji strada usled toga. Ja nad njom nemam vlasti. Ja moram da budem prijatan prema

Bernard So - Pigmalion

njoj. Moram da joj donosim poklone. Moram da joj kupujem haljine, da vas mili bog sačuva! Ja sam rob te žene, šefe, samo zato što nisam njen zakoniti suprug. I ona to zna. I zato se ne hvata u kljuse! Primate moj savet, šefe: venčajte se vi sa Elizom dok je ona još mlada i ne zna ništa. Ako to ne učinite, kajaćete se docnije; a učinite li, kajaće se ona docnije. Ali bolje da se ona kaje nego vi, jer vi ste muškarac a ona je samo žena, i, u svakom slučaju, ona i ne ume da bude srećna.

HIGINS: Pikerinže: ako još jedan minut budemo slušali ovog čoveka, nijedno naše uverenje neće ostati čitavo. (Dulitlu) Mislim da ste kazali pet funti?

DULITL: Toliko, šefe, najlepše zahvaljujem.

HIGINS: Vi ste sigurni da ne biste primili deset?

DULITL: Za sada ne. Drugi put, šefe.

HIGINS (dajući mu novčanicu od pet funti) Evo.

DULITL: Zahvaljujem, šefe. Zbogom. (Hita ka vratima u želji da umakne sa plenom. Kad otvori vrata, sukobi se sa jednom milom i izvanredno čistom mladom japanskom damom u jednostavnom kimonu od plave pamučne tkanine vešto obojene malim belim cvetovima jasmina. Sa njom je gđa Piers. On joj se ponizno sklanja s puta i izvinjava se.) Pardon, gospođice.

JAPANSKA DAMA: Ajde k vragu! Zar ne poznaješ svoju rođenu kćerku?

DULITL (uzviknu) Sto mu muka, pa to je Eliza

HIGINS I PIKERING (istovremeno) Šta je ovo sad? Tako mi boga!

LIZA: Zar ne izgledam šašavo?

HIGINS: Šašavo?

Gđa PIERS (kod vrata) Dakle, gospodine Higinse, molim vas da ne govorite ništa, da devojka ne bi postala uobražena.

HIGINS (savesno) Oh, sasvim tačno, gospođo Piers. (Elizi.) Da; šašavo do sto đavola.

Gđa PIERS: Molim vas, gospodine.

HIGINS (popravlajući se) Hoću da kažem, do krajnosti šašavo.

LIZA: Sa šešišom će mi lepo stajati. (Uzima svoj šešir, stavlja ga na glavu i pređe preko sobe u pravcu kamina, držeći se pomodarski.)

HIGINS: Nova moda, tako mi boga! I trebalo bi da izgleda grozno.

DULITL (sa očinskim ponosom) E, nikad nisam mogao da pomislim, šefe, da će ona ovako dobro da izgleda kad skine štroku sa sebe. Ona svom ocu čini čast, zar ne?

LIZA: Mogu vam reći da je ovde lako biti čist. Odrneš slavinu, pa tople i hladne vode kol'ko 'oćeš... samo curi. Pa čupavi peškiri; a peškiri za trljanje tako vrući da čovek prste ispeče. Pa mekana četka za ribanje, a drvena kutija sa sapunom miriši na jagorčevinu. Sad znam zašto su dame tako čiste. Kupanje je za njih uživanje. Volela bi ja njih da vidim da su one na mome mestu.

HIGINS: Drago mi je što vam se kupatilo svidelo.

LIZA: Nije mi se svidelo; bar ne sve; i ne tiče me se ko sluša. Gospođa Piers zna.

HIGINS: Šta to nije bilo u redu, gospođo Piers?

Gđa PIERS (umilno) Oh, ništa gospodine. To nije važno.

Bernard So - Pigmalion

LIZA: Skoro sam htela da ga razbijem. Nisam već znala na koju stranu da gledam. Ali sam obesila peškir preko njega, dabogme.

HIGINS: Preko čega?

Gđa PIERS: Preko ogledala, gospodine.

HIGINS: Dulittle, vi ste svoju kćer i suviše strogo vaspitali.

DULITL: Ja! Ja nju nisam nikada vaspitavao, sem što sam je ovdaonda opaučio kaišem. Nemojte mene da krivite za to, šefe. Ona na to nije navikla, je l' te; i to je sve. Ali ona će se brzo privići vašem gospodskom, slobodnom načinu života.

LIZA: Ja sam poštena devojka, i neću da se privikavam ni na kakav slobodan, gospodski način života.

HIGINS: Lizo: ako kažete još jedanput da ste poštena devojka, vaš će vas otac odvesti kući.

LIZA: Neće taj. Ne poznajete vi moga oca. On je samo došao ovamo da ćelepiri malo para od vas, da bi se naljoskao.

DULITL: Pa da, zašto bi mi drugo trebao novac? Valjda da ga metnem na crkveni tas. (Ona isplazi jezik na nj. To njega toliko raspali da Pikering mora da kroči između njih.) Nemoj ti na mene da se bekeljiš i da plaziš tu jezičinu; i nemoj da ja čujem da to radiš ovome gospodinu, inače sa mnom ćeš imati posla. Jesi li razumela?

HIGINS: Imate li još neki savet da date svojoj kćeri, Dulittle, pre no što odete? Vaš blagoslov, na primer.

DULITL: Ne, šefe; nisam ja takav zvekan da upućujem decu u sve što ja znam. I ovako je teško da ih čovek drži u zaptu. Ako želite da prosvetlite Elizin duh, šefe, činite to kaišem, U zdravlje gospodo. (Pođe)

HIGINS (impresivno) Stanite. Vi ćete dolaziti redovno da posetite svoju kćer. To je vaša dužnost. znate. Moj brat je sveštenik; i on bi mogao da vam bude od pomoći u vašim razgovorima sa njom.

DULITL (izbegavajući) Dabogme, ja ću doći, šefe. Ne baš ove nedelje, jer imam neki posao dosta daleko odavde. Ali tamo docnije, niožete se osloniti na mene. Zbogom, gospodo. Zbogom, gospodo. (Skida šešir gđi Piers koja prezrivo omalovaži pozdrav i izide. On namigne na Higinsa, misleći verovatno da je ovaj njegov sapatnik zhog teške naravi gde Piers, i izlazi za njom.)

LIZA: Ne verujte vi tome starom lažovu. On bi više vol'o da napućkate buldoga na njega negoli svestenika. Nećete vi njega više videti tako lako.

HIGINS: Ja i ne želim da ga vidim, Lizo. A vi?

LIZA: Daleko mu lepa kuća! Ne želim nikad više da ga vidim. On mene sramoti, on skuplja đubre, umesto da radi svoj zanat.

PIKERING: Kakav je njegov zanat, Eliza?

LIZA: Da uzima novac iz tuđih džepova i da ga meće u svoj. Zapravo, njegovo je pravo zanimanje na kanalu; i on tamo radi katkada... radi gimnastike... i pri torne dobro zarađuje. Zar vi meni nećete više da kažete gospođice Dulitl?

PIKERING: Oprostite, gospođice Dulitl. To je bila omaška jezika.

LIZA: Oh, ja nemam ništa protiv; samo, to je tako lepo zvučalo. Bas bi volela da se povezem taksijem do ćošeta ulice Totenham Kort, pa tamo da iziđem, a šoferu da kažem da me čeka, sarao uzinat onima devojkaama tamo. Razume

Bernard So - Pigmalion

se, ne bi na njih ni pogledala.

PIKERING: Bolje sačekajte da vam nabavimo nešto što je zbilja moderno.

HIGINS: Osim toga, ne bi trebalo da gledate sa visine na svoje stare prijateljice sad kad ste se uzdigli u svetu. Mi to zovemo snobizam.

LIZA: Nadam se da sada takve kreature nećete nazivati mojim prijateljicama.

Dosta su se one meni ismejavale kada im se pružala prilika; naumila sam da sad ja njima malo natrljam nos. Ali pričekaću, ako ću dobiti moderne haljine.

Volela bi da imam tako neku modernu haljinu. Gospođa Piers kaže da ću dobiti neke haljine za spavanje, drukčije od ovih što se nose po danu; ali meni se to zaista čini traćenje para, kad čovek može da kupi nešto što se vidi. A osim toga, ja nikad nisam marila da u zimsku noć oblačim hladnu preobuku.

Gđa PIERS (vraćajući se) A sad, Eliza, stigle su nove haljine da ih probate.

LIZA: Ahauuuuh! (Izjuri napolje.)

Gđa PIERS (ide za njom) Oh, ne jurite tako po sobi, devojko. (Zatvori za sobom vrata.)

HIGINS: Pikerinže: poduhvatili smo se mučnog posla.

PIKERING (sa uverenjem) Jesmo, Higinse

Zavesa

III ČIN

Dan primanja gospođe Higinse. Niko još nije prispeo. Salon, u stanu na obali u Čelsiju, ima tri prozora koja gledaju na reku; tavanica nije tako visoka kao što bi bila u nekoj starijoj kući istih pretenzija. Prozori, sa prilazom na balkon na kome se nalaze saksije sa cvećem, otvoreni su. Ako stojite licem okrenuti prema prozoru, kamin vam je s leve strane, a vrata, u desnome zidu, blizu su uglu koji je najbliži prozorima. Gospođa Higinse pristalica je dekorativne estetike Viljema Morisa i Berna Džonsa; i njena odaja veoma se mnogo razlikuje od odaja njenog sina u ulici Vimpol; ona nije pretrpana nameštajem, malim stočićima i drangulijama. U sredini odaje nalazi se veliki otoman; on, zajedno sa ćilimom, Morisovim zidnim tapetima i Morisovim zavesama od šarenog tkiva (shintz) i pokrivačem od brokata koji pokriva otoman i jastuke, sav je ukras, i sve je io i suvise lepo da bi se sakrivalo raznim beskorisnim stvarčicama.

Nekoliko dobrih uljanih slika sa izložbe u Grosvenor skveru pre trideset godina (u stilu Berna Džonsa, a ne Vistlera) nalaze se na zidovima. Jedini pejzaž je jedan Sesil Louison u sraznieri nekog Rubensa. Tu je i jedan portre gospođe Higinse onakve kakva je izgledala kada je prkosila modi u svojoj mladosti, u jednom divnom rosetijevskom kostimu koji je kada su ljudi, koji nisu razumevali, pravili od njega karikaturu proizveo besmislenost popularnog esteticizma u god. 1870-im. U kutu dijagonalno suprotnom vratiima sedi gđa Higinse i piše za elegantnim jednostavnim pisaćim stolom, sa električnim zvonom na domaku ruke. Njoj je preko šezdeset, i odavno je prestala da se stara da bude odevena izvan mode. Između nje i prozora, bliže njoj, nalazi se stolica u stilu čipendel. Na drugoj strani sobe, više napred, nalazi se stolica u stilu Jelisavetine epohe, u grubom duborezu, po ukusu Ajnigo Džonsa. Na istoj

Bernard So - Pigmalion

strani klavir sa ukrasima u drvetu. U kutu između kamina i prozora nalazi se divan sa jastucima od Šarene materije. Popodne, između četiri i pet. Vrata se otvaraju naglo; ulazi Higinis sa šešikom na glavi.

Gđa HIGINS (zaprepašćeno) Henri! (Grdeći ga.) Šta ti radiš ovde danas? Danas je moj dan primanja: ti si mi obećao da nećeš doći. (Dok se on saginje da je poljubi, ona mu skida šešir i predaje mu ga.)

HIGINS: Oh, gluposti! (Baci šešir na sto.)

Gđa HIGINS: Idi odmah kući.

HIGINS (poljubi je) Znam, majko. Ali ja sam došao namerno.

Gđa HIGINS: Ali ti to ne smeš. Ja ti ozbiljno govorim, Henri. Ti vrediš sve moje prijateljice i one prestanu da dolaze kad tebe vide ovde.

HIGINS: Koješta! Ja znam da ne umem da pričam o tričarijama; ali niko nema ništa protiv toga. (Seda na otoman)

Gđa HIGINS: Oh, tako ti misliš! Tričarije, gle molim te! A kakav je to tvoj krupan razgovor? Zbilja, mili, ne možeš da ostaneš ovde.

HIGINS: Moram. Imam za tebe jedan posao. Jedan fonetski posao.

Gđa HIGINS: Ne vredi, mili moj. Zao mi je; ja ne mogu da savladam tvoje samoglasnike; i premda se radujem kad dobivam lepe dopisnice napisane tvojom patentiranom stenografijom, ja uvek moram da čitam kopije, napisane običnim pismom koje mi tako smotreno šalješ.

HIGINS: Pa dobro, ovo nije fonetski posao.

Gđa HIGINS: Kazao si da jeste.

HIGINS: Nije tvoj deo. Pronašao sam jednu devojkicu.

Gđa HIGINS: Znači li to da je neka devojkica pronašla tebe?

HIGINS: Ni govora. Ne mislim ni na kakvu ljubavnu aferu.

Gđa HIGINS: Kakva šteta!

HIGINS: Zašto?

Gđa HIGINS: Pa ti se nikada ne zaljubljuješ u ženu koja ima manje od četrdeset pet. Kada ćeš da otkriješ da u svetu ima i prilično ljupkih mladih devojkica?

HIGINS: Oh, ja ne mogu da se ludiram sa mladim devojkicama. Moja predstava ljupke žene je nešto što liči na tebe, što je više moguće. Ja nikada neću moći ozbiljno da zavolim neku mladu devojkicu: neke su navike i suviše duboko ukorenjene da bi dopuštale promenu. (Naglo ustaje i ushoda se po odaji, zveckajući novcem i ključevima u džepovima od pantalona.) A osim toga, sve su one glupače.

Gđa HIGINS: Znaš li šta bi ti uradio kada bi me zaista voleo, Henri?

HIGINS: Oh, gnjavaža! Šta? Oženio bih se, valjda?

Gđa HIGINS: Ne. Presto bi da se muvas po odaji, i izvadio bi ruke iz džepova. (Sa gestom očajanja, on poslušna i sedne.) Sad si dobar dečko... pa pričaj mi o toj devojkici.

HIGINS: Ona ti dolazi u posetu.

Gđa HIGINS: Ja se ne sećam da sam je pozvala.

HIGINS: Ti nisi. Ja sam je pozvao. Da je poznaješ, ti je ne bi pozvala.

Gđa HIGINS: Zbilja! A zašto?

HIGINS: Pa, to ti je ovako. Ona je obična prodavačica cveća. Sreo sam je na

Bernard So - Pigmalion

ulici.

Gđa HIGINS: I pozvao si je na moj dan primanja!

HIGINS (ustaje i prilazi da joj se umiljava) Oh, sve će biti dobro. Učio sam je kako treba da govori pristojno; i izdata su joj stroga naređenja u pogledu ponašanja. U razgovoru ima da se drži samo dva predmeta: vremena i zdravlja... Divan dan i kako ste, znaš već... i da se ne upušta da govori o stvarima uopšte. Dakle, u tome pogledu možemo biti sigurni.

Gđa HIGINS: Sigurni! Kad ona govori o našem zdravlju! O našoj unutrašnjosti! Možda o našoj spoljašnjosti! Kako si mogao da budeš tako luckast, Henri?

HIGINS (nestrpljivo) Pa, ona mora da govori o nečemu. (Savladuje se i ponovo seda.) Oh, ona će biti kako treba; ne uznemiruj se. Pikering i ja radimo zajedno na toj stvari. Posredi je jedna vrsta opklade da ću je kroz šest meseci prikazati kao vojvotkinju. Pre nekoliko meseci poceo sam da radim sa njom; i ona napreduje kao vatra. Dobiću opkladu. Ona ima dobro uho; i lakše mi je bilo da radim sa njom nego sa mojim učenicima iz srednjeg staleža; jer ona mora da nauči jedan potpuno nov jezik. Ona govori engleski bezmalo kao što ti govoriš francuski.

Gđa HIGINS: Zadovoljava, u svakom slučaju.

HIGINS: Pa, i zadovoljava i ne zadovoljava.

Gđa HIGINS: Šta to znači?

HIGINS: Evo vidiš: naučio sam je da izgovara posve pravilno; ali čovek mora da uzme u obzir ne samo kako devojka govori nego i šta govori; a to je ono što...

U reč im upada sobarica, koja prijavljuje dolazak gostiju.

SOBARICA: Gospođa i gospođica Ajnsford Hil. (Udaljuje se.)

HIGINS: Oh, Gospode! (On uslaže; zgrabi svoj šešir sa stola i pohita vratima; ali pre no što stigne do njih, njegova ga majka predstavlja.)

Gđa i gđica Ajnsford Hil su majka i kći koje su se sklonile od kiše u Kovent Gardenu. Majka je lepo vaspitana, tiha, i ima onu uobičajenu zabrinutost žene koja teško sastavlja kraj s krajem. Kći je stekla izvesnu veselost držanja stvorenja koje se u društvu dobro snalazi: prkos otmene sirotinje.

Gđa AJNSFORD HIL (gđi Higinse) Kako ste? (Rukuju se.)

Gđica AJNSFORD HIL: Kako ste? (Rukuju se.)

Gđa HIGINS (predstavljajući) Moj sin Henri.

Gđa A. HIL: Vaš slavni sin! Odavno već želim da se upoznam s vama, profesore Higinse.

HIGINS (smrknuto, ne čineći nikakav pokret u njenom pravcu) Očaran. (Naslonjen na klavir, pokloni se osorljivo)

Gđica A. HIL (prilazi mu sa poverljivom familijarnošću) Kako ste vi?

HIGINS (zuri u nju) Ja sam vas već video negde. Nemam pojma gde to; ali čuo sam vaš glas. (Sumorno) No to nije važno. Bolje sedite.

Gđa HIGINS: Žao mi je što moram reći da moj slavni sin ne ume da se ponaša. Ne smete mu to zameriti.

Gđica A. HIL (veselo) Ja mu ne zameram. (Seda na stolicu u stilu Elizabetine epohe.)

Gđa A. HIL (malo pometena) Ni najmanje. (Seda na otoman između sofove kćeri

Bernard So - Pigmalion

i gđe HIGINS, koja je okrenula svoju stolicu od pisaćeg stola.)

HIGINS: Oh, jesam li bio grub? Nisam imao nameru.

Higins odlazi središnom prozoru kroz koji, leđima okrenut društvu, posmatra reku i cveće u Batersi parku na suprotnoj obali, kao da je sve to ledena pustinja. Sobarica se vraća i uvodi Pikeringa.

SOBARICA: Pukovnik Pikering. (Udaljuje se.)

Gđa HIGINS: Tako se radujem što ste došli. Poznajete gospođu Ajnsford Hil... gđicu Ajnsford Hil? (Izmenjaju se pokloni. Pukovnik donosi stolicu »Čipendel« malo napred između gđe Hil i gđe HIGINS, i seda.)

PIKERING: Je li vam Henri kazao zbog čega smo došli?

HIGINS (preko njegovog ramena) Prekinuli su nas u razgovoru, do đavola!

Gđa HIGINS: Oh, Henri, Henri, zbilja!

Gđa A. HIL (upola ustajući) Smetamo H?

Gđa HIGINS (ustaje i natera je da ponovo sedne) Ne, ne. Niste mogli doći u bolji čas: baš smo želeli da se upoznate sa jednom našom prijateljicom.

HIGINS (okrene se ozaren) Jeste, bogamu! Baš nam je trebalo dve-tri osobe. Vi ili ko drugi... ne menja stvar.

Sobarica se vraća, uvodeći Fredija.

SOBARICA: Gospodin Ajnsford Hil.

HIGINS (bezmalo čujno, jer ne može da se uzdrži) Gospode bože! Još jedan od njih.

FREDI (rukujući se sa gđom HIGINS) Kako ste?

Gđa HIGINS: Vrlo ljubazno od vas što ste došli. (Predstavljajući) Pukovnik Pikering.

FREDI (klanjajući se) Kako ste?

Gđa HIGINS: Mislim da ne poznajete mog sina, profesora HIGINSA.

FREDI (prilazeći HIGINSU) Kako ste?

HIGINS (gleda ga baš kao da je ovaj neki dzeparoš) Smeo bih se zakleti da sam vas već negde video. Gde je to bilo?

FREDI: Ne bih rekao.

HIGINS (rezignirano) U svakom slučaju, to nije važno. Sedite. (Rukuje se sa Fredijem, i bezmalo ga baca na otoman, licem ka prozorima; onda i sam pređe okola na drugu stranu.)

HIGINS: Ele, sad smo tu, u svakom slučaju! (Seda na otoman do gđe Ajnsford Hil, levo od nje.) A sada, o čemu ćemo, kog đavola, da razgovaramo dok Eliza ne dođe?

Gđa HIGINS: Henri: ti si srce i duša na večerima Akademije nauka; ali, zbilja, prilično si nesnosan u običnijim prilikama.

HIGINS: Zar? Vrlo mi je žao. (Zračeci odjednom) Pa da, zamišljam da je tako. (Urnebesno) Ha, ha!

Gđica A. HIL (koja smatra da bi HIGINS bio sasvim dobro izabran muž) Ja saosećam sa vama. Ni ja ne marim za sitne razgovore, kada bi ljudi samo hteli da budu otvoreni i da kažu šta stvarno misle!

HIGINS (ponovo postaje sumoran) Bože sakloni!

Gđa A. HIL (prihvati temu svoje kćeri) Ali zašto?

HIGINS: Ono što ljudi misle da treba da misle već je dovoljno ružno, bog sveti

Bernard So - Pigmalion

zna; ali ono što oni stvarno misle pokvarilo bi celu predstavu. Zar vi mislite da bi bilo zaista prijatno kada bih ja sada izišao na sredu sa onim šta ja stvarno mislim?

Gđica A. HIL (veselo) Zar je to toliko cinično?

HIGINS: A ko vam je, do vraga, kazao da je cinično? Hteo sam reći, to ne bi bilo pristojno.

Gđa A. HIL (ozbiljno) Oh! Ja sam uverena da vi to ne mislite, gospodine Higins.

HIGINS: Vidite, svi smo mi divljaci... manje ili više. Misli se da smo prosvetljeni i kulturni... da znamo sve o pesništvu i filozofiji, i umetnosti, i nauci i tako dalje; ma koliko nas znamo makar i značenje ovih reči? (Gđici Hil.) Šta vi znate o pesništvu? (Gđi Hil.) Šta vi znate o nauci? (Pokazujući Fredija.) Šta on zna o umetnosti? ili nauci, ili ma čemu drugome? Šta, do đavola, vi zamišljate da ja znam o filozofiji?

Gđa HIGINS (upozoravajući ga) Ili o ponašanju, Henri?

SOBARICA (otvarajući vrata) Gospođica Dulitl. (Udalji se.)

HIGINS (ustaje hitro i pritrči gđi Higins) Evo je, majko. (Podiže se na prstima i daje znake Elizi, da bi joj pokazao koja je gospođa domaćica.)

Eliza, izvrsno odevena, kad ulazi proizvodi utisak takve otmenosti i lepote da svi ustaju, posve zbunjeni. Vođena Higinsovim signalima, ona prilazi gđi Higins sa proučenom ljupkošću.

LIZA (govori sa pedantnom tačnošću izgovora i velikom lepotom tona) Kako ste, gđo Higins? (Lako predahne, osiguravajući se da izgovori »h« u imenu Higins, i sasvim uspeva u tome.) Gospodin Higins mi je rekao da mogu da dođem.

Gđa HIGINS (srdačno) Sasvim tačno: ja se zaista radujem što vas vidim.

PIKERING: Kako ste, gospođice Dulitl?

LIZA (rukujući se sa njim) Pukovnik Piking, zar ne?

Gđa A. HIL: Ja sam sigurna da smo se ranije upoznale, gospođice Dulitl. Sećam se vaših očiju.

LIZA: Kako ste? (Ljupko sedne na otoman, na mesto sa koga je upravo Higins ustao.)

Gđa A. HIL (predstavljajući) Moja kći Klara.

LIZA: Kako ste?

KLARA (impulzivno) Kako ste vi? (Seda na otoman pored Elize, proždirući je očima.)

FREDI (prilazi njihovoj sirani otomana) Ja sam, zacemento, imao zadovoljstvo.

Gđa A. HIL (predstavljajući) Moj sin Fredi.

LIZA: Kako ste?

Fredi se pokloni i seda na stolicu u stilu Elizabetine epohe, zaluden.

HIGINS (odjednom) Pa dabogme, to je! Svega se sećam! (Svi zure u njega) Kovent Garden! (Sa žaljenjem) Kakva blesava stvar, sto mu muka!

Gđa HIGINS: Henri, molim te! (On hoće da sedne na ivicu pisaćeg stola) Ne sedaj na moj pisaći sto: slomićeš ga.

HIGINS (durnovito) Izvini.

Odlazi divanu, spotičući se o ogradu kamina i žarače; ispetljava se otuda uz

Bernard So - Pigmalion

progundane psovke; i završava svoje porazno putovanje time što se nestrpljivo baci na divan tako da ga bezmalo slomi. Gđa HIGINS ga gleda, ali se savlada i ne kaže ništa. Sledi duga i mučna pauza.

Gđa HIGINS (najzad, konverzaciono) Šta mislite: da li će padati kiša?

LIZA: Laka depresija zapadno od ovih ostrva verovatno će polako krenuti u istočnom pravcu. Nema indikacija za neku veliku promenu u barometarskoj situaciji.

FREDI: Ha! ha! Ala je to smešno!

LIZA: Šta fali tome, mladiću? Kladam se da sam tačno rekla.

FREDI: Divota!

Gđa A. HIL: Nadam se da vreme neće zahladniti. Toliko ima gripa. Redovno svakog proleća čitava naša porodica boluje od njega.

LIZA (mračno) Moja je tetka umrla od gripa; bar tako kažu.

Gđa A. HIL (mljacnu jezikom saosećajno)!!!

LIZA (istim tragičnim tonom) Ali ja verujem da su oni babu ucmeekali.

Gđa A. HIL (u zabuni) Ucmekali je?

LIZA: Pa daaaa, Gospod neka joj se smiluje! Zašto da ona umre od gripa.

Godinu dana pre toga preležala je difteriju. Videla sam je rođenim očima. Bila je već sva pomodrela. Svi su mislili da je oteгла papke; ali moj otac nalivao joj je rakiju u gušu sve dok jednom nije pregrizla kašiku.

Gđa A. HIL (trgne se) Bože blagi!

LIZA (nagomilava optužbu) Kakvog razloga je imala jedna tako jaka žena da umre od gripa? Šta je bilo sa njenim novim slamnim šešikom koji sam trebala ja da dobijem? Neko ga je smotao; a ja mislim: oni što su smotali šešir, oni su nju i ucmeekali.

Gđa A. HIL: Šta to znači »ucmekati«?

HIGINS (hitro) Oh, to je nova moda društvenog ćaskanja. Ucmekati nekoga, znači ubiti ga.

Gđa A. HIL (Elizi, zgrožena) Zacelo, vi ne verujete da su vašu tetku ubili?

LIZA: Batalite ćorava posla! Oni što je ona s njima živela, ubili bi oni nju i za jednu iglu za šešir, a kamoli ne za šešir.

Gđa A. HIL: Ali, svakako, nije trebalo da joj vaš otac tako sipa alkohol u grlo. To ju je moglo ubiti.

LIZA: Slabo, bogami! Rakija je za nju bila majčino mleko. A osim toga, on je i niz svoje grlo sasuo toliko rakije da je znao koliko to valja.

Gđa A. HIL: Velite li vi da on pije?

LIZA: Pije? Gospode! Ko smuk.

Gđa A. HIL: Kako je to strašno po vas!

LIZA: Nimalo. Kol'ko sam ja mogla da vidim, to njemu nije nikada škodilo. Ali onda, on to ne čini redovno. (Veselo) S vremena na vreme, što se kaže, dođe mu da protera kera. I uvek je prijatniji kad malo gucne. Kad se dešavalo da ostane bez posla, majka mu je neki put davala po četiri pensa i govorila mu da se ne vraća kući dok se malo ne nacvrcka i razveseli. Onda postaje mio. Ima puno žena koje moraju da naljolljaju svoje muževe da bi bili podnošljivi. (Sad sasvim u svome elementu.) Vidite, to vam je ovako. Ako čovek ima malo savesti, ona ga uvek pecka kad je trezan; i onda postaje malodušan. Kad malo

Bernard So - Pigmalion

cugne, toga nestaje, i čovek je srećan. (Frediju koji se previja od uzdržanog smeha.) Ej! Čemu se vi tu cerekate?

FREDI: Novoj modi društvenog ćaskanja. Vi to tako sjajno govorite.

LIZA: Ako govorim kako treba, čemu se vi onda cerite? (Higinsu) Jesam li rekla nešto što nije trebalo?

Gđa HIGINS (zauzimajući se) Ni govora, gospođice Dulitl.

LIZA: No, fala milostivom bogu! (Široko) Daklem, ono što ja uvek kažem...

HIGINS (ustaje i gleda na svoj časovnik) Ahem!

LIZA (osvrne se na nj, shvata njegov mig i ustaje) Pa, ja moram da idem. (Svi ustaju; Fredi ide vratima.) Tako mi je drago što sam se upoznala sa vama.

Zbogom. (Rukuje se sa gđom Higins.)

Gđa HIGINS: Zbogom.

LIZA: Zbogom, gospodine pukovniče.

PIKERING: Zbogom, gospođice Dulitl. (Rukuju se.)

LIZA (klimajući glavom) Zbogom, svi skupa!

FREDI (otvarajući joj vrata) Idete li preko parka, gospođice Dulitl? U tom slučaju...

LIZA: Idem li preko parka? Šipak! (Senzacija) Ja se vozim taksijem. (Izlazi)

Pikering zabezeknut sedne. Fredi izlazi na balkon da bi još jednom video Eliziu.

Gđa A. HIL (još uvek zaprepašćena) Ja doista ne mogu da se naviknem na ove nove manire.

KLARA (bacajući se nezadovoljno u stolicu u stilu Elizabetine epohe) Oh, to je u redu, mama, sasvim u redu. Svet će pomisliti da mi nikuda ne izlazimo niti ikoga viđamo ako ti budeš tako staromodna.

Gđa A. HIL: Ja verovatno jesam vrlo staromodna, Klara, ali ja se zaista nadam da ti nećeš početi da upotrebljavaš taj izraz. Ja sam se navikla da te slušam kako nazivaš muškarce »lafovima« i govoriš »vrlo važno« i »bije žicu«, premda ja mislim da je to užasno i ne priliči jednoj gospođici. Ali ono poslednje zaista je previše. Ne mislite li i vi tako, gospodine pukovniče?

PIKERING: Mene ne pitajte. Ja sam poslednjih nekoliko godina proveo u Indiji; a svet se toliko promenio da ja katkada ne znam da li se nalazim za pristojnim stolom ili na prednjoj brodske palubi.

KLARA: To je stvar navike. U tome nema ničeg pristojnog ni nepristojnog. Niko pri tome ništa ne misli. A to je tako zgodno, i daje tako osobit naglasak stvarima koje po sebi nisu vrlo duhovite. Ja nalazim da je nova moda ćaskanja vrlo prijatna i posve bezazlena.

Gđa A. HIL (ustajući) E, posle ovoga, ja mislim da je vreme da idemo.

Pikering i Higins ustaju.

KLARA (ustajući) Pa, da; imamo još tri žura. Zbogom, gospođo Higins.

Zbogom, gospodine pukovniče. Zbogom, profesore Higinse.

HIGINS (prilazi joj tmurno od divana i prateći je vratima) Zbogom. Ne propustite da okušate taj novi način ćaskanja na žurevima. I nemojte da se ustručavate. Samo raspalite.

KLARA (sva u smehu) Hoću. Zbogom. Ta rana viktorska pritvorna čednost prava je besmislica!

HIGINS (dovodeći je u iskušenje) Do đavola sa besmislicama!

Bernard So - Pigmalion

KLARA: Šipak!

Gđa A. HIL (grčevito) Klara!

KLARA: Ha! Ha! (Izlazi ozarena, svesna da je potpuno savremena, i na stepeništu još odzvanja srebro njenoga smeha)

FREDI (nebesima uopšte) E, pitam ja vas... (Diže ruke i prilazi gđi Higinse.)
Zbogom.

Gđa HIGINS (rukujući se) Zbogom. Da li biste voleli da opet vidite gospođicu Dulitl?

FREDI (žarko) Bih, vrlo, vrlo rado.

Gđa HIGINS: E, pa vi znate kad primam.

FREDI: Znam. Najlepše zahvaljujem. Zbogom. (Izlazi.)

Gđa A. HIL: Zbogom, gospodine Higinse.

HIGINS: Zbogom. Zbogom.

Gđa A. HIL (Pikeringu) Ne вреди. Nikad neću moći da privolim sebe da upotrebim onu reč.

PIKERING: Nemojte. To nije obavezno, znate, možete sasvim lepo da prođete i bez nje.

Gđa A. HIL: Samo, Klara se tako okomi na mene ako prosto nisam natučena najnovijim argoom. Zbogom.

PIKERING: Zbogom, gospođo. (Rukuju se.)

Gđa A. HIL (gđi Higinse) Ne smete da zamerite Klari. (Pikering, shvativši po sniženom tonu da ovo nije namenjeno da i on čuje, smotreno se pridruži Higinse kod prozora.) Mi smo tako siromašni! A nju, siroto dete, tako malo pozivaju u društvo! Ona ne zna još. (Gđa Higinse, videći da su joj se oči ovlažile, uzima je saosećajno za ruku i ide sa njom vratima.) Ali dečak je dobar. Ne mislite li i vi tako?

Gđa HIGINS: Oh, vrlo je mio. Uvek će mi biti prijatno da ga vidim.

Gđa A. HIL: Hvala vam, mila moja. Zbogom. (Izlazi)

HIGINS (revno) Dakle? Je li Eliza prikažljiva? (Vuče majku otomanu, gde ona seda na Elizino mesto, sa sinom levo do sebe. Pikering se vraća na svoju stolicu desno od nje.)

Gđa HIGINS: Budalasti dečko, dabome da je prikažljiva. Ona je trijumf tvoje veštine i veštine njene krojačice; ali ako ti i za časak misliš da nju ne odaje svaka rečenica koju izusti, ti si onda savršeno pošasavio.

PIKERING: Ali ne mislite li vi da bi nešto moglo da se učini? Hoću da kažem, nešto što bi odstranilo sangviničan elemenat iz njenog govora.

Gđa HIGINS: Ne, sve dok se ona nalazi u Henrijevim rukama.

HIGINS (uvređeno) Hoćeš li ti time da kažeš da je moj govor nepristojan?

Gđa HIGINS: Ne, mili moj: tvoj govor bio bi sasvim pristojan, recimo, na nekom šlepu; ali za nju ne bi bio pristojan na nekom gardn partiju.

HIGINS (duboko povređen) E, ja moram reći...

PIKERING (upada mu u reč) De, de, Higinse: vi morate da naučite da poznajete sebe. Takve reči kao što vi govorite, ja nisam čuo za ovih dvadeset godina, otkako smo vežbali regrute u Hajd parku.

HIGINS (durnovito) Oh, molim, ako vi tako kažete, onda verujem da zbilja ne govorim kao vladika.

Bernard So - Pigmalion

Gđa HIGINS (umirujući Henrija dodiranjem ruke) Pukovniče Pikerinže: hoćete li da mi kažete kakvo je tačno stanje stvari u ulici Vimpol?

PIKERING (veselo, kao da ovo potpuno menja predmet razgovora) Pa, eto: ja sam se tamo nastanio kod Henrija. Radimo zajedno na proučavanju indijskih dijalekata; pa mislimo da je zgodnije...

Gđa HIGINS: Sasvim tako. To mi je sve poznato; i to je odlično uređeno. Ali gde živi ta devojka?

HIGINS: Pa sa nama, naravno. Gde bi mogla da živi?

Gđa HIGINS: Ali pod kakvim uslovima? Je li ona služavka? Ako nije, šta je?

PIKERING (polako) Mislim da shvatam šta hoćete da kažete, gospođo Higinis.

HIGINS: Đavo neka me nosi ako ja shvatam! Mesecima sam morao da radim sa tom devojkom svakoga dana dok sam ovoliko postigao. Sem toga, ona je korisna. Zna gde se nalaze moje stvari, pamti zakazane obaveze i tako dalje.

Gđa HIGINS: Kako se tvoja kućepaziteljka slaže sa njom?

HIGINS: Gospođa Piers? Oh, ona je sva srećna što se oslobodila tolikih stvari; jer pre no što je Eliza došla, ona je morala da mi traži stvari, i da me podseća na zakazane obaveze. Ali ona ima neku bubu u glavi u pogledu Elize.

Neprestano govori: »Vi ne mislite, gospodine«; je li tako, Pik?

PIKERING: Da, to je njena formula, »Vi ne mislite, gospodine.« Tako se završava svaki razgovor o Elizi.

HIGINS: Kao da ja ikad prestajem da mislim o toj devojci i njenim prokletim samoglasnicima i suglasnicima. Dozlogrdilo mi je već da mislim o njoj, da posmatram njene usne, njene zube i njen jezik, a da i ne pominjem njenu dušu koja je najčudnija od svega toga.

Gđa HIGINS: Vi ste zaista dve divne bebe koje se igraju svojom živom lutkom.

HIGINS: Koje se igraju! Najteži posao kojega sam se ikad poduhvatio: budi uverena u to, majko. Ali ti nemaš ni pojma kako je užasno zanimljivo uzeti jedno ljudsko biće i promeniti ga u neko posve različito biće time što si mu stvorio nov jezik. To je ispunjavanje najdubljeg jaza koji razdvaja stalež od staleža i dušu od duše.

PIKERING (privlači stolicu bliže gđi Higinis i naginje se nad njom revnosno) Da: to je zanimljivo preko svake mere. Uveravam vas, gospođo Higinis, mi uzimamo Elizitu vrlo ozbiljno. Svake nedelje... bezmalo svakog dana... ima po neka nova promena. (Još bliže) Mi uzimamo snimke svakog stadijuma... tuce gramofonskih ploča i fotografija...

HIGINS (juriša na nju s druge strane) Da, tako mi boga: to je najzanimljiviji ogled kojega sam se ikad poduhvatio. Ona redovno ispunjava naše živote, je li tako, Pik?

PIKERING: Mi uvek govorimo o Elizi.

HIGINS: Učimo Elizitu.

PIKERING: Oblačimo Elizitu.

Gđa HIGINS: Šta?

PIKERING: Pronalazimo nove Elize.

HIGINS: Znaš, ona ima najizvrsniju hitrinu uha: baš kao papagaj. Isprobao sam je u svim mogućim vrstama zvuka koje ljudsko biće može da proizvede...

Bernard So - Pigmalion

kontinentalni dijalekti, afrički dijalekti, hotentotski pokličići; stvari za koje su meni trebale godine da ih savladam; a ona to kao iz rukava, odjednom, kao da je celog života samo to radila.

PIKERING: Uveravam vas, moja draga gospođo Higin, ta je devojka genije. Ona ume da svira na klaviru sasvim dobro. Vodili smo je na klasične koncerte i po mjuzikholovima; i to je za nju svejedno: kad se vrati kući, od prve svira sve što je čula, pa bilo da je to Betoven i Brams ili Lehar i Lajonel Monkton; premda još pre šest meseci nije nikada ni dodirnula klavir.

Poslednja dva monologa Higin i Piking govore istovremeno.

Gđa HIGINS (stavlja prste u uši, pošto oni nepodnošljivo nadvikuju jedan drugoga) Ššš! (Prestaju.)

PIKERING: Izvinite, molim vas.

HIGINS: Oprosti. Kad se Piking razgalami, niko ne može da dođe do reči.

Gđa HIGINS: Budi miran, Henri. Pukovniče Pikerinže: ne shvatate li vi da je sa Elizom, kada je došla u ulicu Vimpol, došlo još nešto.

PIKERING: Došao je njen otac. Ali Henri se njega brzo otarasio.

Gđa HIGINS: Bilo bi celishodnije da je došla njena majka. Ali kako njena majka nije došla, došlo je nešto drugo.

PIKERING: Ali šta to?

Gđa HIGINS: Jedan problem.

PIKERING: Oh, uviđam. Problem kako da je proturimo kao damu.

HIGINS: Ja ću taj problem rešiti. Ja sam ga već upola rešio.

Gđa HIGINS: Ne, vi dva beskrajno glupa muška stvorenja: problem je šta da se radi sa njom posle.

HIGINS: Ja u tome ne vidim ništa. Ona može da ide s milim bogom, sa svim preimućstvima koja sam joj dao.

Gđa HIGINS: Preimućstvo te sirote devojke koja je upravo bila ovde! Maniri i navike koji diskvalifikuju jednu otmenu damu da zarađuje svoj hleb, a pri tome joj ne pružaju dohodak otmene dame! Jesi li to hteo da kažeš?

PIKERING (podnošljivo, budući da mu je ovo prilično dosadno) Oh, biće sve kako treba, gospođo Higin. (Ustaje da pođe)

HIGINS (ustaje takođe) Naći ćemo joj neko lako uposlenje.

PIKERING: Ona je dovoljno srećna. Ne brinite se vi za nju. Zbogom. (Rukuje se, kao da teši neko uplašeno dete, i polazi vratima.)

HIGINS: U svakom slučaju, ne vredi vee sada lupati glavu. Stvar je u toku. Zbogom, majko. (Poljubi je, i pođe za Pikingom.)

PIKERING (okrene se radi konačne utehe) Ima mnogo praznih mesta.

Učinićemo ono što treba. Zbogom, gospođo.

HIGINS (Pikeringu dok izlaze zajedno) Hajde da je povedemo na Šekspirovu izložbu u Erls Kortu.

PIKERING: Da, hajdemo. Njene će opaske biti izvrsne.

HIGINS: Podražavaće nam sve živo kad se vratimo kući.

PIKERING: Divota! (Čuje se smeh obojice dok silaze.)

Gđa HIGINS (ustaie sa nestrpljivim skokom i vraća se svome poslu za pisaćim stolom. Odgurne sijaset nesredjenih hartija koje joj smetaju; dohvati tahak iz kutije za hartiju i odlučno pokušava da piše; odbaci pero; srdito stegne sto i

uzvikne) Oh, muškarci! Muškarci!! Muškarci!!!

Zavesa

IV ČIN

Laboratorija u ulici Vimpol. Ponoć. Nikoga u odaji. Sat na kaminu otkucava dvanaest. Vatra nije upaljena, letnja je noć. Ubrzo se na stepenicama čuju Higans i Pikering.

HIGINS (podvikuje dole Pikeringu) Čujte, Pik; zaključajte, molim vas. Ja više neću izlaziti.

PIKERING: Dobro. Može li gospođa Piers da ide da spava? Ja mislim da nam je bilo dosta svega!

HIGINS: Gospode!

Eliza otvara vrata i pojavi se na osvetljenom stepeništu u pozorisnom ogrtaču, sjajnoj večernjoj haljini, dijamantima, sa lepezom, cvećem i svim oslalom što spada. Dolazi do kamina i tu upali svetlost. Umorna je: njeno bledilo je u jakoj suprotnosti sa njenim crnim očima i kosom; i njen izraz bezmalo je tragičan. Skida ogrtač; ostavlja. lepezu i cveće na klavir; i seda na klupicu, zamišljena i nema. Higans, u večernjem odelu, sa vrskaputom i šeširom, dolazi noseći sobni kaput koji je dole uzeo. Skida šešir i vrskaput; baci ih nemarno na pult za novine; oslobađa se kaputa na isti način; oblači sobni kaput; i baca se umorno u naslonjaču pored kamina. Ulazi Pikering slično odeven. Takođe skida šešir i vrskaput, i hoće da ih baci na Higninsa, ali se pokoleba.

PIKERING: Čujte: gospođa Piers će dići galamu ako ostavimo stvari ovako razbacane po sobi.

HIGINS: Oh, bacite ih preko ograde dole u trem. Ona će ih ujutru naći i ostaviće ih na mesto. Misliće da smo bili pijani.

PIKERING: Pa i jesmo pomalo. Ima li kakve pošte?

HIGINS: Nisam pogledao. (Pikering uzima vrskapute i šešire i odlazi dole. Higans počinje pola da pevuši pola da zeva ariju iz »a Fanciula del Golden Vest«. Odjednom prestane i uzvikne.) Da mi je znati gde su, do đavola, moje papuče!

Eliza ga pogleda mračno; onda odjednom ustane i napusti odaju. Higans ponovo zeva i nastavi ariju. Pikering se vraća sa sadržinom kutije za pisma u rukama.

PIKERING: Samo cirkulari i ovo ljubavno pismo sa grbom za vas. (Baci cirkular u ognjište i stane na prostirku pred kaminom, okrenut ovom leđima.)

HIGINS (baci pogled na ljubavno pismo) Poverilac. (Baci pismo među cirkulare.)

Eliza se vraća sa prostranim papučama. Stavlja ih na ćilim pred Higninsa, i seda kao i ranije, bez reči.

HIGINS (ponovo zeva) Oh, gospode! Kakvo veče! Kakva fajta! Kakvo glupo majmunisanje! (Podigne nogu da bi odvezao cipelu i ugleda papuče. Prestane da odvezuje cipelu i gleda ih kao da su se one pojavile tu same od sebe.) Oh, one su ovde, gle, molim te!

Bernard So - Pigmalion

PIKERING (protežući se) Ele, ja se osećam malo umoran. Previše za jedan dan: gardnparti, banket, opera! I dobrih se stvari čovek zasiti. Ali dobili ste opkladu, Higinse. Eliza je izvela ujdurmu, pa čak i nešto više!

HIGINS (usrdno) Hvala bogu što je i s tim svršeno! (Eliza ustuknu silovito; no oni ne obraćaju pažnju na nju; ona se sabere i sedi skamenjena kao i pre.)

PIKERING: Jeste li vi bili nervozni na gardnpartiju? Ja jesam. Eliza nije izgledala ni najmanje nervozna.

HIGINS: Oh, ona nije bila nervozna. Ja sam znao da će ona biti kako treba. Ne: ono što je meni zadavalo jada, to je bilo sprovođenje toga posla kroz sve ove mesece. Iz početka bilo je još dosta zanimljivo, dok smo radili fonetiku; ali posle toga muka me je hvatala. Da se nisam zainatio, odbacio bih čitavu tu stvar još pre dva meseca. To je bila glupa zamisao; cela ta stvar bila je jedna gnjavaža.

PIKERING: Oh, nemojte! Na gardnpartiju bilo je strašno uzbudljivo. Srce mi je tuklo kao nikad.

HIGINS: Da, prva tri minuta. Ali kada sam video da ćemo pobediti, osećao sam se kao medved u kavezu koji od dosade ne zna šta će sa sobom. Na banketu je bilo još gore: ždereš više od jednoga sata, i nemaš s kim da razgovaraš sem nekakve budalaste pomodarke! Velim vam, Pikerinže, nikad više! Nikad više veštačke vojvotkinje. Čitava stvar bila je prosto pakao.

PIKERING: Vi se nikad niste sasvim privikli društvenoj rutini. (Pređe polako do klavira) Ja prilično uživam da se s vremena na vreme malo osvežim njome: to me podmlađuje. Bilo kako mu drago, ovo je bio velik uspeh, ogroman uspeh. Jednom ili dva puta sasvim sam se bio prepao, zato što je Eliza tako dobro izvodila stvar. Znate, mnoge prave veličine ne znaju uopšte kako da se ophode: to su vam takve budale da misle da stil dobivaju od rođenja, zato što su na izvesnom položaju; i tako nikad ne nauče. Ima uvek nečeg profesionalnog kad se neka stvar radi superlativno dobro.

HIGINS: Da: to je ono što me tera u besnilo: taj luckasti svet ne zna ni svoj rođeni luckasti posao. (Ustaje) Nego, svršeno je i... gotovo; a sada, konačno, mogu da idem da spavam i da ne strahujem od sutrašnjice. Elizina lepota postaje ubilačka.

PIKERING: Gotovo da idem i ja. Pa ipak, ovo je bio veliki događaj: vaš trijumf. Laku noć. (Odlazi.)

HIGINS (ide za njim) Laku noć. (Preko ramena, kod vrata.) Ugasite svetlost, Eliza; i recite gospođi Piers da mi ujutru ne kuva kafu; popiću čaj. (Izlazi.) Eliza nastoji da vlada sobom i da se oseća ravnodušnom dok ustaje i prilazi kaminu da ugasi svetlost. Ali dok dode donde, ona samo što ne vrisne. Seda na Higinsovu stolicu i čvrsto se drži za ručicu. Konačno je savladana, baca se besno na pod, besneći.

HIGINS (u očajnom gnevu, napolju) Gde su mi, do đavola, te papuče? (Pojavljuje se na vratima.)

LIZA (zgrabi papuče i iz sve snage baci ih na nj, jednu za drugom) Evo vaših papuča. I evo. Uzmite svoje papuče. I dabogda nikad ne imali jednog dana sreće u njima.

HIGINS (preneraženo) Šta je za ime...! (Prilazi joj) Šta vam je? Ustanite. (Vuče

Bernard So - Pigmalion

je gore) Je li nešto nije dobro?

LIZA (zadihano) Sve je dobro... za vas. Dobila sam vašu opkladu, zar ne? To je dovoljno za vas. Razume se, ja nisam važna.

HIGINS: Vi ste dobili moju opkladu? Vi? Uobražena bubice. Ja sam je dobio. Zašto ste bacili na mene ove papuče?

LIZA: Zato što sam htela da vam razbijem nos. Volela bih da vas ubijem, sebična životinjo. Zašto me niste ostavili onde gde ste me našli... u blatu? Vi zahvaljujete bogu što je sve gotovo, je l' te, i što možete opet da me gurnete tamo! (Steže prste besomučno.)

HIGINS (gleda je sa hladnokrvnim čuđenjem) Stvorenje se ipak proznilo.

LIZA (prigušeno cikne od gneva i nagonski pohrli da mu zarije nokte u lice).

HIGINS (uhvati je za zglobove ruke) Ah! Bi li htela? Uvuci nokte, mačko. Kako se usuđujete da pokazujete preda mnom svoj bes? Sedite i budite mirni. (Grubo je baci u naslonjaču.)

LIZA (smrvljena njegovom većom snagom i težinom) Šta će biti sa mnom? Šta će biti sa mnom?

HIGINS: Otkuda ja, do đavola, znam šta će biti s vama? I šta mari šta će biti s vama?

LIZA: Vi ne marite. Ja znam da vi ne marite. Vi ne biste marili ni kada bih ja umrla. Ja za vas nisam ništa, ni koliko te papuče.

HIGINS (grmeći) Te papuče.

LIZA (sa gorkom potčinjenosti) Te papuče. Nisam mislila da je to sada važno. Stanka. Eliza je beznadežna i skrhana. Higinu je malo nelagodno.

HIGINS (na svoj najuzvišeniji način) Zašto ste počeli da se ovako ponašate? Smem li da upitam da li nemate da se pritužite na postupanje prema vama u ovoj kući?

LIZA: Ne.

HIGINS: Zamišljam da ne tvrdite da sam se ja rđavo ophodio prema vama?

LIZA: Ne.

HIGINS: Milo mi je što čujem. (Umerava svoj ton.) Možda ste umorni od današnjeg napora. Hoćete li čašu šampanjca? (Kreće vratima.)

LIZA: Ne. (Opominjući se svojih manira.) Zahvaljujem.

HIGINS (dobročudno) To se već danima kuvalo u vama. Pa i prirodno je, misiim, što ste malo strepili od tog gardnpartija. Ali sada je sve to prošlo.

(Potapše je ljubazno po ramenu. Ona se uvija od muke.) Sad nemate više šta da brinete.

LIZA: Ne. Vi nemate više šta da brinete. (Ustane naglo i odlazi od njega klavirskoj klupici, gde seda i krije lice.) Oh, bože! Što nisam mrtva!

HIGINS (zuri za njom, iskreno iznenađen) Zašto? Za ime božje, zašto?

(Razlozno, prilazeći joj.) Čujte, Eliza. Sva ta razdražljivost čisto je subjektivne prirode.

LIZA: Ja vas ne razumem. Ja sam i suviše prosta.

HIGINS: To je samo uobraženje. Malodušnost i ništa drugo. Niko vas ne vređa. Tu nema nikakvog zla. Hajdete u postelju, kao dobra devojka, pa lepo odspavajte. Malo se isplačite i očitajte svoje molitve: to će vam dobro činiti.

LIZA: Čula sam ja vaše molitve. »Hvala bogu što je sve svršeno!«

Bernard So - Pigmalion

HIGINS (nestrpljivo) Pa zar i vi ne zahvaljujete bogu što je sve svršeno? Sad ste slobodni i možete da radite šta hoćete.

LIZA (sabere se u očajanju) Za šta sam ja sposobna? Za šta ste me vi osposobili? Kuda da idem? Šta da radim? Šta će biti od mene?

HIGINS (shvatio je, ali nije nimalo pod utiskom) Oh, to je ono što vas muči, je li te? (Zabije ruke u džepove i hoda po odaji na svoj uobičajeni način, zveckajući sadržinom džepova, kao da iz čiste ljubaznosti pristaje da se zabavlja jednim trivijalnim predmetom.) Ja time ne bih lupao glavu da sam na vašem mestu. Ne bih rekao da ćete imati velikih teškoća da se već gde bilo smestite, premda nisam bio posve shvatio da vi odlazite odavde. (Ona ga hitro pogleda; on ne gleda u nju, već ispituje zdelu sa slatkišima na klaviru i odluči da pojede jabuku.) Znaćete, mogli biste se udati. (Odgrize veliko parče jabuke i zvaće ga šumno.) Vidite, Eliza, svi ljudi nisu tako zadržani stari momci kao pukovnik i ja. Većina ljudi... kukala im majka! pripadaju ženidbenoj sorti; a vi ne izgledate rđavo; pravo je zadovoljstvo da vas čovek pogleda, katkada... dabogme, ne sada, zato što plaćete i izgledate ružni kao prava veštica; ali kada ste dobri, i kad sasvim ličite na sebe, ja bih rekao da ste privlačni. To jest, da se razumemo, za ljude bračnoga poziva. Hajdete sad u postelju pa se lepo odmorite; a kada ustanete, pogledajte se u ogledalo pa se nećete osećati tako pokisli.

Eliza ga opet pogleda, nemo, ali se ne miče. Taj je pogled uzalud utrošen na nj: on jede jabuku s snenim izrazom sreće, budući da je jabuka sasvim dobra.

HIGINS (kao da mu je iznenada sinula neka srećna misao) Uveren sam da moja majka može da nađe nekog dobrosrećnika koji bi vam sasvim lepo odgovarao.

LIZA: To je nama bilo ispod dostojanstva, na uglu ulice Totenham Kort.

HIGINS (budi se) Šta hoćete da kažete?

LIZA: Ja sam prodavala cveće. Nisam prodavala sebe. Sada kad ste napravili od mene gospođicu, ja nisam sposobna da prodajem išta drugo. Kamo da ste me ostavili onde gde ste me našli!

HIGINS (zavidla ogrizinu jabuke odlučno u kamin) Tandarabroć, Eliza! Ne vređajte ljudske odnose uvlačeći u njih sve to prostačko licemerstvo o kupovini i prodaji. Ne morate se udati za čoveka ako vam se on ne sviđa.

LIZA: Šta drugo da radim?

HIGINS: Oh, ima toliko stvari. Eto ona vaša stara zamisao o cvećarskoj radnji? Pikeri bi mogao da vam pomogne: on ima mnogo novaca. (Ceri se) On će morati da plati za sve te krpe što ste ih danas imali na sebi; a to će, zajedno sa iznajmljivanjem nakita, da mu olakša džep najmanje za dve stotine funti. Pa, zaboga, pre šest meseci vi biste smatrali za carstvo Mesijino na zemlji da imate sopstvenu cvećarnicu. De, de! Sve će biti kako treba. Ja moram da se čistim u postelju: đavolski mi se spava. Uzgred rečeno, ja sam došao radi nečega: zaboravio sam šta to beše.

LIZA: Vaše papuče.

HIGINS: Pa da, naravno. Vi ste ih bacili na mene. (On ih uzima i polazi napolje, kad ona ustaje i oslovi ga.)

LIZA: Pre no što odete, gospodine...

Bernard So - Pigmalion

HIGINS (ispusti papuče od iznenađenja zato što ga je nazvala gospodinom) Eh?

LIZA: Pripadaju li moje haljine meni ili pukovniku Pikeringu?

HIGINS (vraća se u odaju kao da je njeno pitanje vrhunac nerazboritosti) Od kakve bi koristi, do đavola, one mogle da budu Pikeringu?

LIZA: Možda mu mogu trebati za sledeću devojku koju ćete uzeti da na njoj vršite ogleda.

HIGINS (zaprepašćen i uvređen) Je li to ono što vi osećate prema nama?

LIZA: Ne želim ništa više da slušam o tome. Ja samo želim da znam da li išta pripada meni. Moje vlastite haljine su spaljene.

HIGINS: Ali kakve to važnosti ima? Zašto je potrebno da vi meni u pola noći dosađujete time?

LIZA: Ja hoću da znam šta smem da ponesem sa sobom. Ne želim da budem optužena zbog krađe.

HIGINS (sada duboko uvređen) Zbog krađe! To nije trebalo da kažete, Eliza. To pokazuje nedostatak osećanja.

LIZA: Žao mi je. Ja sam samo jedna obična prosta devojka; u tome položaju, ja moram da budem obazriva. Ne može biti nikakvih osećanja između vama sličnih i meni sličnih. Molim vas, recite mi šta meni pripada, a šta ne pripada.

HIGINS (vrlo durnovito) Možete da uzmete celu ovu prokletu kuću, ako vam se sviđa. Osim nakita. On je uzet pod najam. Jeste li zadovoljni? (Okrene se na peti i hoće da izide u velikoj ljutini.)

LIZA (napaja se njegovom emocijom kao nektarom i izaziva ga dalje) Čekajte, molim. (Skida sa sebe nakit) Hoćete li da ponesete ovo u svoju sobu... neka bude na sigurnom mestu. Ne želim da se izložim opasnosti da nestane.

HIGINS (besno) Dajte ovamo. (Predaje mu nakit u ruke.) Da ovo pripada meni a ne juveliru, gurnuo bih ga niz vaše nezahvalno ždrelo. (Nehajno gurne nakit u džepove, i nesvesno se ukrašuje krajičcima niski koje vire.)

LIZA (skidajući prsten) Ovaj prsten ne pripada juveliru: vi ste mi ga kupili u Brajtonu. Sada mi ne treba. (Higins zavitla prsten u kamin i okrene se njoj tako preteći da se ona šćućuri kod klavira, pokrivši lice rukama, i uzvikne.) Ne udarajte me.

HIGINS: Ko vas udara? Vi besramni stvore, kako se usuđujete da me optužite za tako šta? Vi ste meni zadali udarac. Uvredili ste me do srca.

LIZA (uzbuđena od skrivene radosti) To mi je milo. Bar sam vam se malo naplatila.

HIGINS (dostojanstveno, u svome najlepšem profesionalnom stilu) Izazvali ste me da sam izgubio vlast nad sobom: nešto što se skoro nikad nije desilo. Pretpostavljam da noćas ne govorimo više. Ja odlazim u postelju.

LIZA (šeretski drsko) Što se tiče kafe, najbolje će biti da ostavite zabelešku gospođi Piers; jer od mene ona neće saznati.

HIGINS (formalno) Đavo neka nosi gospođu Piers; đavo neka nosi kafu; đavo neka nosi vas; i đavo neka nosi moju sopstvenu ludost što sam rasipao teško stečeno znanje i dragocenost moje pažnje i prijateljstva na jednu prostakušu bez srca. (Izlazi sa upečatljivim dekorumom, ali to pokvari zalupivši vrata divljački.)

Bernard So - Pigmalion

Eliza se osmehne prvi put; svoje osećanje izrazava divljom pantomimom u kojoj je Higinsov izlazak zbrkan sa njenom pobedom; konačno klekne da bi potražila prsten.

Zavesa

V ČIN

Salon gospođe Higin. Ona je za svojim pisaćim stolom kao i ranije. Ulazi sobarica.

SOBARICA (kod vrata) Dole je gospodin Henri, gospođo, sa pukovnikom Pikerinom.

Gđa HIGINS: Pa dovedite ih ovamo.

SOBARICA: Govore na telefonu, gospođo. Mislim da telefoniraju policiji.

Gđa HIGINS: Šta!

SOBARICA (prilazi bliže i tihim glasom) Gospodin Henri je u razdraženom stanju, gospođo. Mislila sam da treba da vam to kažem.

Gđa HIGINS: Više bi me iznenadili da ste mi kazali da gospodin Henri nije u razdraženom stanju. Recite im da dođu gore kad svrše sa policijom. Izgubio je nešto, valjda.

SOBARICA: Molim, gospođo. (Polazi.)

Gđa HIGINS: Idite gore i recite gospođici Dulitl da su ovde gospodin Henri i pukovnik.

SOBARICA: Molim, gospođo.

Higin rupi unutra. On je, kao što je kazala sobarica, vrlo razdražen.

HIGINS: Čuješ, majko; nagrabusili smo đavolski.

Gđa HIGINS: Da, mili. Dobro jutro. (On obuzda svoje nestrpljenje i poljubi je, dok sobarica izađe) Šta se desilo?

HIGINS: Eliza je uhvatila maglu.

Gđa HIGINS (hladnokrvno nastavlja da piše) Mora biti da ste je preplašili.

HIGINS: Preplašili je! Koješta! Sinoć je ostala, kao obično, da ugasi svetlost; i umesto da ode u postelju, preobukla se i otišla bez zbogom ostaj. Postelja je ostala nedirnuta. Jutros pre sedam dovezla se u fijakeru da uzme svoje stvari; i ona luda gospođa Piers pustila ju je a da meni nije kazala ni reči o tome. Šta da radim sada?

Gđa HIGINS: Bojim se, moraćeš da se pomiriš da nje nema. Devojka ima savršeno pravo da ode ako joj se to sviđi.

HIGINS (rasejano ide po sobi) Ali ja ne mogu ništa da nađem. Ne znam ugovorene sastanke. Ja sam... (Pikerin ulazi Gđa Higin odlaze pero i okreće se od pisaćeg stola.)

PIKERIN (rukujući se) Dobro jutro, gospođo Higin. Je li vam Henri rekao? (Seda na otoman.)

HIGINS: Šta kaže taj magarac inspektor? Jeste li ponudili nagradu?

Gđa HIGINS (ustaje začuđeno i uvredeno) Ne velite, valjda, da ste uzbunili policiju zbog Elize?

HIGINS: Naravno. Za šta je inače policija? Šta smo drugo mogli da radimo?

Bernard So - Pigmalion

(Seda na stolicu iz Elizabetine epohe.)

PIKERING: Policijski inspektor je pravio mnoge teškoće. Ja zaista mislim da nas je sumnjičio zbog neprikladnih namera.

Gđa HIGINS: Pa dabogme da vas je sumnjičio. Kakvo pravo imate vi da prijavljujete policiji devojčino ime, kao da je ona lopov, ili izgubljen kišobran, ili tako nešto? Zaista! (Ponovo seda, duboko uvređena.)

HIGINS: Ali mi želimo da je nađemo.

PIKERING: Znae, gospođo Higin, ne možemo da je pustimo da ode tek tako. Šta smo mogli da radimo?

Gđa HIGINS: Vas dvojica nemate pameti ni koliko dva deteta. Ta...

Ulazi sobarica i prekida razgovor.

SOBARICA: Gospodine Henri: neki gospodin želi naročito da govori sa vama.

Uputili su ga ovamo iz ulice Vimpol.

HIGINS: Oh, gnjavaža! Ne mogu sada nikoga da primam. Ko je to?

SOBARICA: Neki gospodin Dulitl, gospodine.

PIKERING: Dulitl! Đubretar, velite?

SOBARICA: Đubretar! O, ne, gospodine: neki gospodin.

HIGINS (skoči uzbuđeno) Tako mi boga, Pik, to je neki njen rođak kome je otišla. Neko o kome mi ništa ne znamo. (Sobarici.) Dovedite ga brzo ovamo.

SOBARICA: Molim, gospodine. (Izlazi.)

HIGINS (prilazeći majci) Otmjena rodbina! Sada ćemo čuti nešto. (Seda na stolicu »čipendel«.)

Gđa HIGINS: Poznajete li koga iz njene porodice?

PIKERING: Samo njenoga oca. Onoga o kome smo vam pričali.

SOBARICA (prijavljuje) Gospodin Dulitl. (Udaljuje se.)

Ulazi Dulitl. On je sjajno odeven u nov moderan žaket, sa belim prsnikom i sivim pantalonama. Cvet u reveru kaputa, bleštav cilindar i lakovane cipele upotpunjuju efekat. Suviše je obuzet poslom radi kojega je došao da bi mogao da primeti gospodu Higin. On ide pravo Higinu i oslovljava ga žestokim prekorom.

DULITL (pokazujući na svoju vlastitu osobu) Gledajte! Vidite li vi ovo? Vi ste to napravili.

HIGINS: Šta sam napravio, čoveče?

DULITL: Ovo, velim vam. Pogledajte vi to. Pogledajte ovaj šešir. Vidite ovaj kaput.

PIKERING: Je li vam to Eliza kupila odelo?

DULITL: Eliza! Slabo, bogami. Zašto bi ona meni kupovala odelo?

Gđa HIGINS: Dobar dan, gospodine Dulitle. Zar nećete da sednete?

DULITL (trgne se, postavši svestan da je zaboravio domaćicu) Pardon, moliću, gospođo. (Prilazi joj i uzima njenu pruženu ruku.) Zahvaljujem. (Seda na otoman desno od Pikeringa.) Već mi je puna kapa od ovoga što mi se dogodilo, pa ne mogu ni da mislim.

HIGINS: Pa šta vam se, do đavola, dogodilo?

DULITL: Ne bih mario da mi se samo dogodilo: živom čoveku može svašta da se dogodi, i zato nije niko kriv doli Providenje, štono vele. Ali ovo je nešto što ste vi meni napravili: da, vi, Henri Higinse.

Bernard So - Pigmalion

HIGINS: Jeste li pronašli Elizu? To je glavno.

DULITL: Zar ste je izgubili?

HIGINS: Da.

DULITL: Baš vas služi sreća, Što jest, jest. Ne, ja je nisam našao; ali ona će mene brzo pronaći posle ovoga što ste vi od mene napravili.

Gđa HIGINS: Pa šta vam je to napravio moj sin, gospodine Dulitle?

DULITL: Šta mi je napravio? Upropastio me je. Razorio je moju sreću. Svezao me je i predao u ruke morala srednjeg staleža.

HIGINS (ustane neobuzdano i stane pred Dulitla) Vi bulaznite. Vi ste pijani. Vi ste ludi. Ja sam vama dao pet funti. Posle toga imao sam još dva razgovora sa varaa, po pola krune na sat. Otada vas više nisam video.

DULITL: Oh! Pijan, je l' te? Lud, je l' te? A recite vi meni ovo: jeste li vi ili niste napisali pismo nekom matorom zvekanu u Americi koji daje pet miliona radi osnivanja društva za moralni preporod širom čitavog sveta, i koji je od vas želeo da izumete za nj sveopšti jezik?

HIGINS: Šta! Ezra D. Vanafeler! On je umro. (Ponovo seda nehajno.)

DULITL: Da: on je umro; a ja sam udešen. Dakle, jeste li vi ili niste napisali njemu pismo u kojem velite da je danas najoriginalniji moralista u Engleskoj, po vašem najboljem saznanju, Alfred Dulitl, jedan običan đubretar?

HIGINS: Oh, sećam se da sam posle vaše poslednje posete napravio takvu neku glupu šalu.

DULITL: Ah, dabogme, vi to možete da nazivate glupom šalom. Mene je ta vaša šala žestoko ufrkestila. Taman ste mu dali priliku da pokaže da Amerikanci nisu kao mi; da oni priznaju i cene vrednosti u svakom staležu, ma koliko ovaj bio skroman. To su sušte reči iz njegovog šašavog testamenta po kome on, Henri Higinse, zahvaljujući vašoj budalastoj šali, ostavlja meni udeo u svome sirarskom trustu, u vrednosti od tri hiljade godišnje, pod uslovom da, na zahtev, držim do šest predavanja godišnje u ime njegove Vanafelerove svetske lige za moralni preporod.

HIGINS: Do sto đavola! Vhiu! (Odjednom ozaren.) To se zove zgoditak!

PIKERING: Možete da budete spokojni, Dulitle neće vas pozvati da predajete dva puta.

DULITL: Nemam ja ništa protiv predavanja. Predavaću im dok ne popadaju u nesvest, hoću, bogami, i neću ni trepnuti. Ono čemu ja zameram to je što su od mene napravili gospodina. Ko je od njega tražio da mene pravi gospodinom? Bio sam srećan. Bio sam slobodan. Bezmalo svakog sarn zakačio za neku paru kad mi je novac bio potreban, baš kao što sam zakačio i vas, Henri Higinse. A sad sam ja na mucu, uhvaćen u sve četiri: svako gleda da zakači mene. Pa to je divno za vas, kaže mi moj advokat. Je i' te? velim ja. Hteli ste reći, to je divno za vas, velim ja njemu. Jednom, kad sam bio siromah, moradoh da uzmem advokata kada ono nađoše dečja kolica u mojim kolima za smeće: gledao je da me se otarasi što je brže mogao. Isto vam je to i sa lekarima, izbacivali su me iz bolnice kad sam jedva mogao da se držim na nogama, a bez prebijene pare u džepu. Sada pronalaze da nisam zdrav i da ne mogu da živim ako se oni dva puta na dan ne vrzmaju oko mene. U kući ne smem ničeg da se prifatim. Sve mora neko drugi da uradi mesto mene, i,

Bernard So - Pigmalion

dabogme, da me zakači. Pre godinu dana nisam imao nijednog rođaka na svetu, sem jednog ili dvojice koji nisu hteli ni da govore sa mnom. Sada ih imam pedesetoro, a svi skupa nemaju ni koliko iznosi jedna pristojna nedeljna zarada. Ja moram da živim za druge, a ne za sebe: to je moral srednjeg staleža. Vi velite da ste izgubili Eliziu. Ne brinite: smeo bih se opkladiti da je već na mome pragu: dok ja nisam bio uvažen gospodin, mogla je lepo da se izdržava od prodavanja cveća. A sledeći koji će da me zakači bićete vi, Henri Higinse. Moraću da naučim od vas da govorim jezikom srednjeg staleža, umesto da govorim ljudski. Tu sad vi dolazite na red; i gotovo bih rekao da ste vi zbog toga ovo i zamesili.

Gđa HIGINS: Ali dragi moj gospodine Dulittle, vi ne morate da se izlažete svim tim neprijatnostima ako zbilja tako mislite. Niko ne može da vas prisili da primite to zaveštanje. Vi možete da ga se odreknete. Zar nije tako, gospodine pukovniče?

PIKERING: Ja sam uveren u to.

DULITL (ublažava svoj manir iz obzira prema njenom polu) U tome je tragedija, gospođo. Lako je reći: odrecite se; ali ja nemam tri čiste. Ko od nas ima? Svi smo mi zastrašeni. Zastrašeni, gospođo, takvi smo mi. Ako ja ovo odbacim, šta mene čeka u starosti doli sirotinjski dom? Ja već m'oram da farbam kosu da bih sačuvao svoje mesto smetljava. Da sam ja jedan od blagorodne sirotinje, i da sam ostavio na stranu neku crkavicu, možda bih mogao da odbacim ovo; ali onda zašto da ja to činim, jerbo su blagorodni siromasi mogli da budu baš i milionari kraj sve sreće koju su ikad videli. Oni ne znaju šta je sreća. Ali između mene, kao jednog od neblagorodnih siromaha, i uniforme sirotinjskog doma, ne stoji ništa doli ove proklete tri hiljade godišnje koje me guraju u srednju klasu. (Izvinite na izrazu, gospođo; ali vi biste taj izraz i sami upotrebili da ste izazvani ovako kao ja.) Čovek je uhvaćen kako god se obrne: ima da bira između Scile sirotinjskog doma i Haribde srednjeg staleža; a ja nemam ni tri čiste da idem u sirotinjski dom. Zastrašen: to sam ja. Slomljen. Kupljen. Srećniji ljudi od mene dolaziće da odnose smeće iz moje kuće, i onda će me zakaciti za bakšiš; a ja ću ih gledati bespomoćno, a zavideću im. Eto, do toga me je doveo vaš sin. (Ophrvan je emocijom.)

Gđa HIGINS: Pa, ja se veoma radujem što nećete učiniti ništa budalasto, gospodine Dulittle. Jer ovo rešava pitanje Elizine budućnosti. Sada možete da se pobrinete za nju.

DULITL (sa setnom rezignacijom) Jeste, gospođo, od mene se očekuje da se pobrinem za svakoga, sa tri hiljade godišnje.

HIGINS (skoči) Koješta! Ne može on da se brine o njoj. Ne sme on da se brine o njoj. Ona njemu ne pripada. Ja sam njemu platio pet funti za nju. Dulittle, ili ste pošten čovek ili lupež.

DULITL (strpljivo) Pomalo od oboga, Henri, kao većina nas; pomalo od oboga.

HIGINS: Ali vi ste primili novac za devojkicu; i nemate prava da uzmete i nju.

Gđa HIGINS: Henri: ne govori besmislice. Ako želiš da znaš gde je Eliza, ona je gore.

HIGINS (preneražen) Gore!!! Onda ću je ja vrlo brzo dovesti dole. (Odlučno pođe vratima.)

Bernard So - Pigmalion

Gđa HIGINS (ustane i pođe za njim) Budi miran, Henri. Sedi ovde.

HIGINS: Ja...

Gđa HIGINS: Sedi, mili; i čuj me.

HIGINS: Oh, vrlo dobro, vrlo dobro, vrlo dobro. (Baci se neljupko na otoman, licem okrenut prozorima.) Ali ja mislim da si nam to mogla reći pre pola sata.

Gđa HIGINS: Eliza je došla k meni jutros. Provela je noć delom u gnevnom lutanju ulicama, delom u pokušajima da se baci u reku i u strahu od toga, a delom u hotelu »Karlton«. Ispričala mi je o tvom brutalnom ponašanju prema njoj.

HIGINS (ponovo skoči) Šta!

PIKERING (ustane takođe) Draga gospođo Higin, ona vam je pričala bajke. Mi se nismo ponašali brutalno prema njoj. Jedva smo joj kazali i jednu reč; i rastali smo se naročito prijateljski. (Okrećući se Higinu) Higinse: jeste li je vi zlostavljali pošto sam ja otišao u postelju?

HIGINS: Baš naprotiv. Ona je meni bacila papuče na glavu. Ponašala se najbesomučnije. Ja joj nisam dao ni najmanje povoda. Papuče su samo tresnule... pljas!... po mome licu onoga časa kad sam ušao u odaju... pre no što sam izustio i jednu reč. I upotrebljavala je savršeno grozne reči.

PIKERING (iznenađen) Ali zašto? Šta smo joj mi učinili?

Gđa HIGINS: Ja mislim da znam prilično dobro šta ste ucinili. Ona je, čini mi se, po prirodi vrlo umiljata. Zar ne, gospodine Dulitle?

DULITL: Vrlo nežna srca, gospođo. Na mene se umetnula.

Gđa HIGINS: Sasvim tako. Ona je postala privržena vama dvojici. Radila je za tebe, Henri, vrlo mnogo. Meni se čini da vi potpuno ne shvatate šta znači ma koja vrsta umnog rada za jednu takvu devojkicu. I onda, kada je došao veliki dan ispita, i ona izvela taj čudesni podvig bez jecne jedine greške, izgleda da ste vas dvojica sedeli tako ne rekavši joj ni reči, nego ste pričali kako vam je drago što je sve to svršeno, i kako vam je čitava ta stvar biia dosadna. I onda se ti iznenađuješ što te je ona tresnula papučom! Ja bih te tresnula žaračem.

HIGINS: Mi nismo kazali ništa osim da smo umorni i da želimo da spavamo. Je li tako, Pik?

PIKERING (sleže ramenima) To je bilo sve.

Gđa HIGINS (ironično) Sasvim ste sigurni?

PIKERING: Apsolutno. Zaista, to je bilo sve.

Gđa HIGINS: Vi joj se niste zahvalili, niste je mazili, niste joj se divili, ili joj kazali kako je bila sjajna.

HIGINS (nestrpljivo) Ali ona je sve to znala. Mi joj nismo držali govore, ako to misliš.

PIKERING (uznemirene savesti) Možda smo bili malo bezobrazni. Ljuti li se ona mnogo?

Gđa HIGINS (vraćajući se svome mestu za pisaćim stolom) Pa, ja se bojim da ona više neće hteti da se vraća u ulicu Vimpol, naročito sada kada je gospodin Dulitl u mogućnosti da održava društveni položaj u koji si je ti gurnuo; no ona kaže da je sasvim voljna da se ponovo vidi s tobom kao s prijateljem, a što je bilo, bilo je.

HIGINS (besan) Gle ti nje, molim te! Ha!

Bernard So - Pigmalion

Gđa HIGINS: Ako mi obećaš da ćeš se ponašati kako treba, Henri, ja ću je pozvati da dođe ovamo. Inače, hajde kući; jer ti si već uzeo dosta moga vremena.

HIGINS: Oh, vrio dobro, vrlo dobro. Pik: vladajte se pristojno. Zauzmimo naše najljepše nedeljno ponašanje radi one kreature koju smo podigli iz blata. (Baci se durnovito na stolicu iz doba Elizabete.)

DULITL (negodujući) Molim, molim, Henri Higinse! Imajte malo obzira prema meni, prema osećanjima čoveka srednjeg staleža.

Gđa HIGINS: Ne zaboravi svoje obećanje, Henri. (Pritisne zvonce na pisaćem stolu.) Gospodine Dulitle: hoćete li da budete tako dobri i da iziđete na balkon za jedan trenutak. Ne bih želela da Elizu zaprepaste vaše novosti dok se ne izgubi nespornost sa ovom gospodom. Nemate ništa protiv?

DULITL: Kako vi kažete, milostiva. Učiniću sve što može da pomogne Henriju da mi je skine s vrata. (Nestaje između prozora.)

Ulazi sobarica. Pikering seda na Dulitlovo mesto.

Gđa HIGINS: Zamolite gospođicu Dulitl da dođe ovamo.

SOBARICA: Molim, gospođo.

Gđa HIGINS: Sad, Henri, budi dobar.

HIGINS: Moje je ponašanje savršeno.

PIKERING: On čini sve što može, gospođo Higinse.

Stanka. Higinse zabaci glavu unazad; proteže noge; i počinje da zviždi.

Gđa HIGINS: Henri, srce moje, ne izgledaš nimalo lepo u tome položaju.

HIGINS (pribere se) Ja i ne pokušavam da izgledam lepo, majko.

Gđa HIGINS: Svejedno, mili. Ja sam samo htela da te nateram da progovoriš.

HIGINS: Zašto?

Gđa HIGINS: Zato što ne možeš da govoriš i da zviždiš u isti mah.

Henri jaukne. Još jedna mučna stanka.

HIGINS (skoči u nestrpljenju) Pa gde je, do đavola, ta devojka? Treba li da mi čekamo ovde ceo dan?

Ulazi Eliza, vedra, pribrana, pružajući porazno uverljivu sliku lakoće u ponašanju. Nosi malu kotaricu za rad i posve je kao kod svoje kuće. Pikering je i suviše zapanjen da bi ustao.

LIZA: Kako ste, profesore Higinse? Jeste li sasvim dobro?

HIGINS (gušeći se) Jesam li... (Ne može više.)

LIZA: Pa, naravno, vi nikada niste bolesni. Tako se radujem što vas ponovo vidim, pukovniče Pikerinže. (On brzo ustaje, i oni se rukuju.) Jutros je sasvim sveže, zar ne? (Seda levo od njega. On seda pored nje.)

HIGINS: Ne usuđujte se da preda mnom izvodite te ujurme; ja sam vas tome naučio; to kod mene ne pali. Ustanite i hajdete kući; ne ludirajte se.

Liza uzima ručni rad iz svoje kotarice i počinje da bocka, ne obraćajući ni najmanje painju na njegov izliv.

Gđa HIGINS: Zaista vrlo lepo rečeno, Henri. Nijedna žena ne bi mogla da odoli takvom pozivu.

HIGINS: Pusti ti nju, majko. Neka ona odgovori. Videćeš vrlo dobro da li ona ima ijednu misao koju joj ja nisam stavio u glavu, ili ijednu reč koju joj ja nisam stavio u usta. Velim ti, ja sam napravio ovo stvorenje od izgaženog lista

Bernard So - Pigmalion

kupusa u Kovent Gardenu; i sada ona hoće da preda mnom izigrava neku damu.

Gđa HIGINS: Da, mili; ali ti ćeš sesti, zar ne?

Higins ponovo seda divljački.

LIZA (Pikeringu, ne obraćajući nimalo pažnju na Higinsa i radeći spretno) Hoćete li me se vi, pukovniče, posve odreći, sada kada je eksperimenat završen?

PIKERING: Oh, ne govorite tako. Vi ne smete da mislite o tome kao o eksperimentu. To mene vređa, nekako.

LIZA: Oh, ja sam samo jedan zgažen list kupusa...

PIKERING (impulsivno) Nemojte.

LIZA:... ali ja vama toliko dugujem da bih bila vrlo nesrećna ako biste me vi zaboravili.

PIKERING: Vrlo je ljubazno od vas što tako kažete, gospođice Dulitl.

LIZA: To nije zato što ste vi plaćali moje haljine. Ja znam da ste vi u pogledu novca darežljivi prema svakome. Ali ja sam se od vas naučila istinskom lepom ponašanju; a to je ono što ženu čini gospođom, zar ne? Znate, za mene je to bilo vrlo teško kad sam uvek imala pred očima primer profesora Higinsa. Ja sam bila naučila da budem baš kao on, nesposobna da vladam sobom, i najmanji povod bio je dovoljan da upotrebim ružne reči. I da vas tu nije bilo, ja nikada ne bih saznala da se dame i gospoda tako ne ponašaju.

HIGINS: Gle?

PIKERING: Oh, to je samo njegov način. On pri tom ne misli nista rđavo.

LIZA: Oh, ni ja nisam mislila ništa rđavo kada sam bila prodavačica cveća. To je bio samo moj način. Ali vidite, ja sam to radila; a to je ono što čini razliku, na kraju krajeva.

PIKERING: Bez sumnje. Ali ipak, on vas je naučio da govorite; a vi znate da ja to ne bih mogao da učinim.

LIZA (trivijalno) Naravno; to je njegov zanat.

HIGINS: Grom i pakao!

LIZA (nastavlja) To je bilo kao kad čovek uči da igra moderne igre: ničega više u tome nije bilo. Ali znate li vi šta je otpočelo moje istinsko vaspitanje?

PIKERING: Šta?

LIZA (prestaje sa radom jedan časak) Kad ste me vi nazvali gospođicom Dulitl, onoga prvog dana kad sam dosla u ulicu Vimpol. To je za mene bio početak samopoštovanja. (Nastavlja da bocka) I bilo je još stotinu drugih stvarčica koje vi i ne primećujete, jer one vama dolaze prirodno. Malenkosti kao što su ustajanje, skidanje šešira, otvaranje vrata...

PIKERING: Oh, to nije ništa.

LIZA: Jeste; te su stvari pokazivale da vi osećate i mislite o meni kao da sam ja nešto bolje od jedne sudopere; premda, naravno, ja znam da biste vi bili isti i prema sudoperi kada bi ovu pustili u salon. Vi nikada niste skidali cipele u trpezariji u mome prisustvu.

PIKERING: Ne smete da mu zamerate zbog toga. Higins skida cipele gde god stigne.

LIZA: Znam. Ja njega ne krivim. To je njegov način, zar ne? Ali za mene je to

Bernard So - Pigmalion

bila takva razlika što vi to niste činili. Vidite, na stranu stvari koje svako može da nauči (odevanje, pravi način govora itd.), istinska i stvarna razlika između jedne dame i jedne ulične cvećarke nije u tome kako se ona ponaša, nego kako se ophode prema njoj. Ja ću uvek biti cvećarka za profesora Higinsa, jer se on uvek ponaša prema meni kao prema cvećarki, i uvek će se tako ponašati; ali ja znam da za vas mogu da budem dama, jer vi se prema meni uvek ponašate kao prema dami i uvek ćete se tako ponašati.

Gđa HIGINS: Molim te, Henri, nemoj da škripiš zubima.

PIKERING: Pa to je zaista vrlo lepo od vas, gospođice Dulitl.

LIZA: Ja bih volela kad biste sada hteli da me zovete Eliza.

PIKERING: Pa, dabogme. Hvala vam, Eliza.

LIZA: I želela bih da me profesor Higins zove gospođica Dulitl.

HIGINS: Kad najpre crkne đavo, zajedno s vama.

Gđa HIGINS: Henri! Henri!

PIKERING (smejući se) Zašto i vi njemu ne odbrusite ravnom merom? Zašto to trpите? To bi njemu vrlo dobro činilo.

LIZA: Ne mogu. Nekada sam mogla; ali sad više ne mogu da se vraćam tome. Prošle noći, dok sam tamarala ulicama, oslovila me je neka devojkа; i pokušala sam, u razgovoru sa njom, da se vratim mome starom načinu govora; ali uzalud. Vi ste mi jednom kazali, znate, da kada se dete odvede u tuđu zemlju, ono primi jezik za nekoliko nedelja, a zaboravi svoj rođeni. Eto, ja sam dete u vašoj zemlji. Zaboravila sam svoj maternji jezik, i ne mogu da govorim drukčije doli vašim. To je stvarni raskid sa uglom ulice Totenham Kort. Odlazak iz ulice Vimpol završava to.

PIKERING (vrlo uzbuđen) Oh! Ali vi se vraćate u ulicu Vimpol, zar ne? Vi ćete oprostiti Higinsu?

HIGINS (ustaje) Oprostite! Gle'te, molim vas! Neka ide. Neka vidi kako će moći da se snađe bez nas. Kroz tri nedelje srozaće se u blato ako ja ne budem stajao pored nje.

Dulitl se pojavljuje kod sredisnjeg prozora. Sa izrazom dostojanstvenog prekora prema Higinsu, on prilazi polako i nemo svojoj kćeri, koja je, leđima okrenuta prozoru, nesvesna njegovog približavanja.

PIKERING: On je nepopravljiv, Eliza. To se neće dogoditi, je l' te?

LIZA: Ne; sada neće. Nikad više. Ja sam naučila svoje lekcije. Ne verujem da bih ikada još mogla da izustim jedan od onih starih glasova, pa i kad bih se trudila. (Dulitl je dodirne po levom ramenu. Njoj ispadne rad iz ruke, i potpuno izgubi prisebnost kod ugleda svog oca u svem njegovom sjaju.)

Aaaaahuuuh!

HIGINS (pobedonosno kukuriče) Aha! Upravo tako. Aaaaahuuuh!

Aaaaahuuuh! Aaaaahuuuh! Pobeda! Pobeda! (Baci se na divan skrstivši ruke.)

DULITL: Zar je devojkа kriva? Ne gledaj me tako, Eliza. Ja nisam kriv. Došao sam do nekih novaca.

LIZA: Mora biti da si ovoga puta zakačio nekog milionera, tata.

DULITL: I jesam. Ali danas sam naročito svečano odeven. Idem u crkvu svetog Đorđa, na Hanover skveru. Tvoja maćeha se udaje za niene.

Bernard So - Pigmalion

LIZA (srdito) I ti si spao dotle da hoćeš da se venčaš sa tom gadnom i prostom ženom!

PIKERING (mirno) On treba to da učini, Eliza. (Dulitlu.) Zašto se ona predomisli?

DULITL (tužno) Zastrašena, šefe. Zastrašena. Moral srednjeg staleža zahteva svoju žrtvu. Kako bi bilo da metneš šešir, Eliza, pa da počteš da vidiš kako ću da se usrećim.

LIZA: Ako pukovnik kaže da moram... ja ću... (bezmalo grca) ja ću da se izložim tome poniženju. I otrpeću uvredu uz to... po svoj prilici.

DULITL: Ne boj se; ta sirota žena neće nikad više ni da se sporečka ma s kim! Građanski ugled slomio je u njoj svaku srčanost.

PIKERING (nežno joj pritisne mišicu) Budite dobri prema njima, Eliza. Potrudite se što bolje možete.

LIZA (silom se osmehnu na nj) Oh, pa dobro. Samo da pokažem da tu nema nikakvih zlih osećanja. Odmah ću se vratiti. (Izlazi.)

DULITL (seda pored Pikeringa) Đavolski sam uznemiren zbog tog venčanja, pukovniče. Voleo bi kad bi hteli da počete sa mnom, da mi se nađete dok to ne pregrmim.

PIKERING: Ali vi ste to već jednom pregrmeli, čoveče. Bili ste venčani sa Elizinom majkom.

DULITL: Ko vam je to rekao, pukovniče?

PIKERING: Pa, niko mi nije rekao. Ali zaključio sam... prirodno...

DULITL: Ne; to nije prirodno, pukovniče; tako misli samo srednji stalež. Ja sam uvek postupao kao hudi siromah. No ne recite ništa Elizi. Ona ne zna; uvek sam osećao neku delikatnost da joj to kažem.

PIKERING: Sasvim tačno. Onda neka ostane na tome, ako nemate ništa protiv.

DULITL: I vi ćete doći u crkvu, pukovniče, da i to pregrmimo?

PIKERING: Sa zadovoljstvom. Koliko u tome može da vam pomogne jedan stari momak.

Gđa HIGINS: Smem li i ja da dođem, gospodine Dulitle? Bilo bi mi vrlo žao da propustim vaše venčanje.

DULITL: Vašom pažnjom ukazali biste nam zaista veliku čast, gospođo; i moja sirota starica primila bi to kao ogroman kompliment. Bila je vrlo potištena, misleći na one srećne dane kojih više nema.

Gđa HIGINS (ustajući) Ja idem da se spremim i poručicu kola. (Muškarci ustaju osim Higinisa.) Neću se zadržati više od petnaest minuta. (Dok ona ide vratima, ulazi Eliza, sa šešikom, zakopčavajući rukavice.) Ja idem u crkvu da prisustvujem venčanju vašeg oca, Eliza. Pođite i vi sa mnom u kolima. Pukovnik Pikering može da se poveže sa mladoženjom.

Gđa Higinis izlazi. Liza dolazi u srednju odaju, između središnjeg prozora i otomana. Pikering joj se pridružuje.

DULITL: Mladoženja! Kakva reč! Ona čini da čovek, nekako, shvati svoj položaj. (Uzima šešir i polazi vratima)

PIKERING: Hajdete, Eliza, pre no što odem; oprostite mi i vratite se nama.

LIZA: Ne verujem da bi mi otac dozvolio. Bi li, tata?

Bernard So - Pigmalion

DULITL (tužno ali velikodušno) Ove dve junačine, Eliza, nadmudrile su te vrlo lukavo. Da je bio samo jedan, možda si mogla da ga upecaš. Ali eto vidiš, bila su dvojica; jedan je, moglo bi se reći, igrao ulogu družbenice onog drugog. (PIKERINGU.) To je bilo vrlo lukavo od vas, pukovniče, ali ja vam to ne uzimam za zlo; i ja bih učinio to isto. Celog svoga života bio sam žrtva jedne žene za drugom; i ja vam ne zameram što ste nadmudrili Elizu. Neću da se uplićem. Vreme je da pođemo, pukovniče. U zdravlje, Henri. Videćemo se u crkvi, Eliza. (Izlazi.)

PIKERING (umiljato) Ta ostanite sa nama, Eliza. (Izlazi za Dulitlom).

Eliza izlazi na balkon da bi izbegla da bude sama sa Higinom. On ustaje i pridružuje joj se onde. Ona se odmah vraća i hita vratima; ali on hitro pređe balkonom i stane, ledima okrenut vratima, pre no što ona dođe do njih.

HIGINS: Pa, Eliza, vratili ste mi šilo za ognjilo, kao što ste rekli. Je li vam bilo dosta? I hoćete li sada da budete razložni? Ili želite još?

LIZA: Vi želite da se vratim samo da bih vam donosila papuče, podnosila vaše čuđi i trčkarala za vas.

HIGINS: Ja uopšte nisam kazao da želim da se vratite.

LIZA: Oh, zaista. Pa o čemu onda razgovaramo?

HIGINS: O vama, ne o meni. Ako se vratite, ja ću postupati sa vama upravo onako kao što sam uvek postupao. Ja ne mogu da promenim svoju narav; i ja nemam nameru da menjam svoj način ponašanja. Moje je ponašanje tačno kao i ponašanje pukovnika Pikeringa.

LIZA: To nije istina. On se ponaša prema cvećarki kao da je vojvotkinja.

HIGINS: A ja se ponašam prema vojvotkinji kao da je cvećarka.

LIZA: Razumem. (Okrene se smireno, i seda na otoman, licem prema prozorima.) Isto prema svakome.

HIGINS: Upravo tako.

LIZA: Kao otac.

HIGINS (ceri se, malo iznenađen) Ne prihvatajući upoređenje u svima tačkama, Eliza, sasvim je tačno da vaš otac nije snob, i da će se on sasvim dobro snaći u ma kojem životnom položaju na koji bi njegova nastrana sudbina mogla da ga pozove. Velika tajna, Eliza, ne sastoji se u tome što čovek ima lepo ponašanje ili ružno ponašanje ili ma kakvo naročito ponašanje, nego u tome što se ponaša na isti način prema svakoj ljudskoj duši; ukratko, ponaša se kao da je na nebu, gde nema vagona treće klase, i gde je svaka duša dobra kao i sve druge.

LIZA: Amin. Vi ste rođen propovednik.

HIGINS (razdražen) Nije pitanje u tome da li se ja ophodim prema vama grubo, već da li ste vi ikada čuli da se ja ophodim bolje prema ma kome drugom.

LIZA (sa iznenadnom iskrenošću) Ja ne hajem kako vi postupate sa mnom. Meni nije stalo što vi psujete preda mnom. Meni nije stalo ni ako dobijem modricu ispod oka; ja sam je već imala pre no što sam došla ovamo. Ali (ustane i unese mu se u lice) ja neću da budem pregažena.

HIGINS: Onda mi se sklonite s puta; jer ja neću da stanem radi vas. Vi govorite o meni kao da sam autobus.

Bernard So - Pigmalion

LIZA: Vi jeste autobus; samo se treskate i gurate, i nemate nimalo obzira prema ma kome. Ali ja mogu bez vas; nemojte misliti da ne mogu.

HIGINS: Znam da možete; kazao sam vam da možete.

LIZA (povređena, odlazi od njega na drugu stranu otomana, licem okrenuta ognjištu) Znam da ste kazali, vi životinjo. Hteli ste da me se otarasite.

HIGINS: Lažljivice.

LIZA: Hvala. (Seda dostojanstveno.)

HIGINS: Zamišljam da vi nikada niste zapitali sebe da li ja mogu bez vas.

LIZA (ozbiljno) Ne pokušavajte da mi podilazite. Moraćete da se snađete bez mene.

HIGINS (silovito) Ja mogu bez ikoga. Ja imam svoju vlastitu dušu; svoju vlastitu iskru božanske vatre. Ali (sa iznenadnom poniznošću) vi ćete mi nedostajati, Eliza. (Seda na otoman blizu nje.) Naučio sam nešto, zahvaljujući vašim idiotskim pojmovima; ja to priznajem, skrušeno i zahvalno. I navikao sam na vaš glas i lik. Oni mi se sviđaju, prilično.

LIZA: Pa imate ih oboje na svome gramofonu i u svojoj zbirci fotografija. Kad osetite osamljenost bez mene, možete da navijete mašinu. Ona nema osećanja koja biste ozledili.

HIGINS: Ja ne mogu da navijem vašu dušu. Ostavite mi to osećanje; a glas i lice možete da nosite. Oni nisu vi.

LIZA: Oh, vi ste sotona. Vi umete da ozledite srce u devojke isto tako kao što drugi mogu da joj ozlede ruke, kada hoće da joj nanese bol. Gospođa Piers me je upozorila. Toliko je puta htela da vas ostavi; i uvek ste je obrlatili u poslednjem času. A vi nimalo ne marite za nju; i vi nimalo ne marite za mene.

HIGINS: Ja marim za život, za čovečanstvo; a vi ste njegov deo koji je naišao mojim putem i bio sazdan u moj dom. Šta više možete da tražite, vi ili ma ko drugi?

LIZA: Ja ne marim ni za koga ko ne mari za mene.

HIGINS: Trgovačka načela, Eliza. Kao (reprodukuje njen nekadašnji izgovor sa profesionalnom tačnošću) »Kupite ljubičice«, zar ne?

LIZA: Ne rugajte mi se. Podlo je rugati se meni.

HIGINS: Ja se nikad u životu nisam rugao. Ruganje ne priliči ni ljudskom liku ni ljudskoj duši. Ja izražavam moj pravedni prezir prema komercijalizmu. Ja ne trgujem i neću da trgujem naklonostima. Vi ste me nazvali životinjom zato što niste mogli da kupite neko pravo na mene time što ste mi donosili papuče i tražili moje naočare. Bili ste budala; ja mislim da žena koja muškarcu donosi papuče predstavlja gnusan prizor; jesam li ja ikad doneo vaše papuče? Ja daleko više mislim o vama zato što ste mi ih tresnuli u lice. Ne vredi robovati meni i onda reći da ne marim za vas; ko mari za roba? Ako se vratite, vratite se radi dobrog drugarstva, jer ništa drugo nećete dobiti. Hiljadu puta imali ste vi od mene ono što sam ja imao od vas; i ako se usudite da moje delo, vojvotkinja Eliza, puzi kao cule, i donosi i odnosi papuče, tresnuću vrata u vaše budalasto lice.

LIZA: Pa zašto ste onda radili sa mnom ako ne marite za mene?

HIGINS (srdačno) Zašto, zato što je to moj posao.

LIZA: Vi nikada niste pomislili kakvu ću ja muku otuda imati.

Bernard So - Pigmalion

HIGINS: Da li bi svet ikada bio stvoren da se njegov tvorac plašio muke? Stvarati život znači stvarati muku. Ima samo jedan put da se muka izbegne; a taj je ubijati. Primetili ste da strašljivci neprestano vrište i zahtevaju da se pogube stvorenja koja stvaraju muku.

LIZA: Ja nisam propovednik; ja tako ne primećujem stvari. Ja primećujem da vi mene ne primećujete.

HIGINS (skoči i nestrpljivo hoda odajom) Eliza, vi ste idiot. Ja rasipam pred vama blaga moga miltonovskog duha. Razumejte, jednom zauvek, da ja idem svojim putem i ne hajem ni lule duvana šta će se dogoditi vama ili meni. Ja nisam zastrašen, kao vaš otac i vaša maćeha. Dakle, možete se vratiti ili ići do đavola; šta vam se sviđa.

LIZA: Radi čega da se vratim?

HIGINS (skoči kolenima na otoman i naginje se preko njega k njoj) Radi zadovoljstva koje je u tome. Zato sam vas bio uzeo.

LIZA (lica okrenuta u stranu) A sutra možete da me izbacite iz kuće ako ne budem radila sve što vi hoćete.

HIGINS: Da, i vi možete sutra da odete iz kuće ako ja ne budem radio sve što vi hoćete.

LIZA: I da živim sa svojom maćehom.

HIGINS: Da, ili da prodajete cveće.

LIZA: Oh, kad bih samo mogla da se vratim mojoj kotarici sa cvećem! Bila bih nezavisna i od vas i od oca i od čitavog sveta! Zašto ste mi oduzeli moju nezavisnost? Zašto sam je ja predala? Sada sam rob, pored svih mojih lepih haljina.

HIGINS: Ni najmanje. Usvojiću vas kao svoju kćer i zaveštaću vam novaca ako hoćete. Vi biste više voleli da se udate za Pikeringa?

LIZA (okrene se njemu i pogleda ga ljutito) Ja se ne bih udala za vas kada biste me zaprosili; a vi ste bliži mojim godinama nego je on.

HIGINS (blago) Negoli on; ne »nego je on«.

LIZA (gubi strpljenje i ustane) Ja ću da govorim kako se meni sviđa. Vi niste sada moj učitelj.

HIGINS (zamišljeno) Premda ne mislim da bi Pikering to hteo. On je ovejani stari neženja kao što sam i ja.

LIZA: To nije ono što ja želim; nemojte to da mislite. Uvek je bilo dovoljno muškaraca koji su to želeli od mene. Fredi Hil piše mi po dva i tri puta na dan, čitave tabake.

HIGINS (neprijatno iznenađen) Do đavola s njegovim bezobrazlukom! (Ustukne i nađe se posaden na petama)

LIZA: Ako se to njemu sviđa, on ima prava da piše, siromah mladić. I on me zaista voli.

HIGINS (silazi sa otomana) Vi nemate prava da ga na to podstičete.

LIZA: Svaka devojka ima prava da bude voljena.

HIGINS: Šta! Od takvih budala?

LIZA: Fredi nije budala. A ako je on slab i siromašan i voli me, možda bi me on učinio srećnijom nego gospoda koja me zlbstavljaju i kojima nisam potrebna.

HIGINS: Može li on da stvori nešto od vas? To je pitanje.

Bernard So - Pigmalion

LIZA: Možda bih ja mogla da stvorim nešto od njega. Ali janikada nisam pomišljala da stvaramo nešto jedno od drugog; a vi nikad ne pomišljate ni na šta drugo. Ja samo želim da budem prirodna.

HIGINS: Kratko rečeno, vi želite da ja budem zaluđen u vas kao što je Fredi. Je H to... to?

LIZA: Ne, ja to ne želim. To nije ona vrsta osećanja koju želim od vas. I nemojte biti previše uvereni u sebe ili u mene. Ja sam mogla da budem rđava devojka, da sam to htela. Ja sam videla više ponekih stvari nego vi, pored sve vaše učenosti. Devojke kao što sam ja mogu dosta lako da povuku gospodu u ljubavnu igru. A već u sledećem trenutku žele jedno drugom da su mrtvi.

HIGINS: Naravno da žele. Pa oko čega se onda prepiremo, sto mu gromova?

LIZA (vrlo uznemireno) Meni je potrebno malo ljubaznosti. Ja znam da sam prosta devojka, neznalica, a da ste vi učen gospodin; ali ja nisam blato pod vašim nogama. Ono što sam učinila nije bilo za haljine (popravlja se) zbog haljina i automobila; ja sam to učinila zato što nam je bilo prijatno svima i što ste mi postali dragi; to ne znači da želim da mi izjavljujete ljubav i da zaboravljam razliku između nas... nego više prijateljski.

HIGINS: Pa, naravno. To je upravo ono što i ja osećam. I što Pikering oseća. Eliza, vi ste budala.

LIZA: To za mene nije pravi odgovor. (Sruči se na stolicu pored pisaćeg stola, u suzama.)

HIGINS: To je sve što ćete dobiti dok ne prestanete da se ponašate kao običan idiot. Ako hoćete da budete dama, morate da brišete osećanje da ste zanemareni ako ljudi koje poznajete ne provode jednu polovinu svoga vremena cmizdreći nad vama, a u drugoj polovini dele vam udarce od kojih ostaju modrice. Ako ne možete da podnesete hladnoću moga načina života, i njegov napor, vratite se ulici. Teglite dok ne postanete više marva nego ljudsko biće; i onda se tetošite, gložite i ločite dok se ne obeznanite. Oh, to je divan život, život sa dna. On je istinski; on je topao; on je žestok; možete ga osetiti kroz najdeblju kožu; možete da mu osetite vonj i ukus bez ikakvog vežbanja i bez ikakvog rada. On nije kao nauka i književnost, i klasična muzika, i filozofija i umetnost. Vi nalazite da sam ja hladan, bezosećajan, sebičan, je l' te? Vrlo dobro; gubite se i odlazite svetu koji volite. Udajte se za nekog sentimentalnog ovna koji ima mnogo novaca, i par debelih usana da vas ljubi, i par debelih cipela da vas njima ritne. Ako ne možete da cenite ono što imate, onda bolje imajte ono što možete da cenite.

LIZA (očajno) Oh, vi ste svirep tiranin. Ja ne mogu da govorim sa vama; vi sve izokrećete protiv mene; ja nikad nemam prava. Ali vi vrlo dobro znate da ste samo jedan nasilnik. Vi znate da ja ne mogu da se vratim na dno, kao što ste se izrazili, i da ja u svetu nemam istinskih prijatelja, osim vaš i pukovnika. Vi znate dobro da ja ne bih mogla, posle vas dvojice, da podnesem život sa jednim običnim prostakom; i ružno je od vas i svirepo što me vređate pretpostavkom da bih to mogla. Vi mislite da ja moram da se vratim u ulicu Vimpol zato što nemam gde drugde da odem osim svome ocu. Ali nemojte da budete previše sigurni da sam pod vašim nogama, i da možete da me gazite i da mi popujete. Ja ću se udati za Fredija, hoću, čim on bude kadar da me

Bernard So - Pigmalion

izdržava.

HIGINS (seda pored nje) Koješta! Vi ćete se udati za nekog ambasadora. Udaćete se za generalnog guvernera Indije ili za lorda namesnika Irske, ili za ma koga kome je potrebna kraljica-namesnica. Neću da se moje remek-delo baca jednom Frediju.

LIZA: Vi mislite da ja volim što ste to kazali. Ali ja nisam zaboravila šta ste rekli pre jednog minuta; i ne dam se oblagivati kao da sam beba ili kuče. Ako ne mogu da imam Ijubaznosti, imaću nezavisnost.

HIGINS: Nezavisnost? To je bogohuljenje srednjeg staleža. Mi svi zavisimo jedni od drugih, svaka božja duša na zemlji.

LIZA (ustaje odlučno) Ja ću vam pokazati da li zavisim od vas. Ako vi možete da pridikujete, ja mogu da predajem. Biću nastavnica.

HIGINS: Šta ćete vi predavati, za ime boga?

LIZA: Ono o čemu ste me vi učili. Predavaću fonetiku.

HIGINS: Ha! Ha! Ha!

LIZA: Ponudiću se za asistenta profesoru Nepinu.

HIGINS (ustaje u besu) Šta! Onoj varalici! Onome šarlatanu! Onoj ulizici i ignorantu! Da njemu pokažete moje metode! Moje pronalaskе! Učinite li jedan korak u tome pravcu, zavrnuću vam šiju! (Stavlja ruku na nju) Čujete li?

LIZA (prkosno, bez otpora) Pa zavrnite. Šta je meni stalo? Ja sam znala da ćete me udariti jednog dana. (Pusti je, udarajući nogom o tle od gneva što se zaboravio, i ustukne tako zurno da se spotakne i strovali na svoje mesio na otomanu.) Aha! Sad znam kako da se obračunam sa vama. Baš sam bila budala što se toga ranije nisam setila! Ne možete mi oduzeti znanje koje ste mi dali. Kazali ste da imam finije uho nego vi. I ja umem da budem uljudna i ljubazna prema svetu, a to je nešto više nego što vi možete. Aha! Tu ste dolijali, Henri Higinse, dolijali, nego šta! A sad mi nije stalo ni toliko (pukne prstima) za vašim siledžijstvom i krupnim rečima. Daću oglas u novine da je vaša vojvotkinja samo jedna ulična cvečarka koju ste vi učili, i da ona, u roku od šest meseci, a po ceni od hiljadu zlatnika, može da nauči svaku devojkę da postane ista takva vojvotkinja. Oh, mogla bih sama sebe da mlatim kad samo pomislim kako sam puzila pred vasim nogama, a bila gažena i nazivana svakojakim imenima, a trebalo je, međutim, samo da maknem prstom pa da budem to što ste i vi.

HIGINS (diveći joj se) Prokleta bezobrazna pačavro! Ali to je bolje nego cmizdriti; bolje nego tražiti papuče i donositi naočare, zar nije? (Ustaje) Tako mi boga, Eliza, kazao sam da ću napraviti ženu od vas; i učinio sam to. Takva mi se sviđate.

LIZA: Da; sad vam se sviđam, i hteli biste da popravite stvar kad vas se više ne plašim i mogu da budem bez vas.

HIGINS: Naravno, vi mala ludo. Pre pet minuta bili ste mi kao vodenični kamen oko vrata. Sada ste toranj snage; bojni brod pratilac. Vi, ja i Piking bićemo tri stara momka umesto dva čoveka i jedne budalaste devojkę.

Gospođa Higinse se vraća, odevena za izlazak. Eliza odmah postaje hladna i arogantna.

Gđa HIGINS: Kola nas čekaju, Eliza. Jeste li spremni?

Bernard So - Pigmalion

LIZA: Sasvim. Ide li i profesor?

Gđa HIGINS: Zacelo ne. On ne ume da se ponaša u crkvi. Sve vreme pravi glasne primedbe na račun sveštenikovog izgovora.

LIZA: Onda se više nećemo videti, profesore Higinse. Zbogom. (Ide vratima.)

HIGINS: Zbogom, majko. (Hoće da je poljubi, onda se seti nečega) Oh, uzgred rečeno, Eliza, poručite šunku i stiltonski sir, hoćete li? I kupite mi par rukavica od jelenske kože, broj osam, a kod Ila i Bilmana uzmite mi jednu kravatu za ono moje novo odelo. Boju možete sami da izaberete. (Njegov veseo, nehajan, snažan glas pokazuje da je nepopravljiv.)

LIZA (prezirno) Kupite ih sami. (Hitro iziđe.)

Gđa HIGINS: Bojim se, ti si razmazio tu devojku, Henri. Ali ne mari ništa, mili; ja ću ti kupiti tu kravatu i rukavice.

HIGINS (vedro) Oh, ne trudi se. Kupiće ona sve to, ko bela lala. Zbogom.

(Poljube se. Gđa Higinse trči napolje. Higinse, ostavši sam, zveckea sitninom u dzepu, nasmeje se i šepuri se veoma zadovoljan sobom.)

Zavesa